

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

BEHEERSPLAN

Onze Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Pauluskerk Waasmunster centrum

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

REVISIES.

Rev.	Datum	Wijziging	Auteur	Gecontroleerd	Datum
-	18/02/2019	Origineel	J. Tas	I. Verhulst	29/03/2019
1					
2					
3					
4					
5					

*Dit document dient als leidraad voor de Kerkraad Onze Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus. De voorziene geldigheidsduur is 20 jaar (i. e. de 3 e.v. meerjarenplannen). Eens goedgekeurd door het Agentschap Onroerend Erfgoed zijn in die periode bijstellingen – als gevolg van niet-voorzienbare externe elementen – enkel mogelijk mits goedkeuring door het Agentschap Onroerend Erfgoed. In voorkomend geval dient bovenstaande tabel ingevuld te worden en de oudere revisie duidelijk gemerkt te worden met de vermelding “**VERVALLEN**”.*

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

INHOUDSOPGAVE.

Revisies.	2
Inhoudsopgave.....	3
Illustraties	7
1. Identificatie.....	8
1.1 Identificatie en juridische context.....	8
1.2 Situering.....	8
1.3 Bestemming.	9
2. Historische Nota.....	10
2.1. VIII (?) – XIV ^e eeuw.	10
2.2. XV – XVI ^e eeuw.....	11
2.3. XVII ^e eeuw.	11
2.4. XVIII ^e eeuw.....	11
2.5. XIX ^e eeuw.....	12
2.6. XX ^e eeuw.....	12
2.7. XXI ^e eeuw.....	12
2.8. Architecturaal totaalbeeld.....	12
3. Inventarisatie.	15
3.1. Het exterieur.	15
3.1.1. De toren.	15
3.1.1.1. Het stenen gedeelte:	15
3.1.1.2. De torenspits:	15
3.1.2. De daken.....	16
3.1.2.1. Het zadeldak boven het schip en het koor:	16
3.1.2.2. De daken boven de zijbeuken:	16
3.1.2.3. De daken boven de afhangen:	16
3.1.3. De muren.	17
3.1.3.1. Steen:.....	17
3.1.3.2. De pui:.....	17
3.1.3.3. De Calvarieberg:	18
3.1.3.4. De grafkelders:	19
3.1.3.5. Het houtwerk:.....	19
3.1.3.6. De metalen elementen:	20

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

3.2.	Het interieur.....	21
3.2.1.	Het gebouw.....	21
3.2.1.1.	De toren:.....	22
3.2.1.2.	Het hoogkoor:	23
3.2.1.3.	Het noordelijk zijkoor:	24
3.2.1.4.	Het zuidelijk zijkoor:	24
3.2.1.5.	Het schip:	25
3.2.1.6.	De noordelijke zijbeuk:	26
3.2.1.7.	De zuidelijke zijbeuk:	27
3.2.1.8.	De sacristie:.....	27
3.2.1.9.	De stookruimte:.....	28
3.2.1.10.	De zolder:.....	28
3.2.1.11.	De vloeren:.....	29
3.2.2.	De glasramen.....	29
3.2.3.	De orgels.....	32
3.2.3.1.	Het grootorgel van Petrus-Johannes Vereecken.....	32
3.2.3.2.	Het koororgel van Patrick Collon.....	33
4.	Erfgoedwaarde en juridische toestand.....	34
5.	Beheersdoelstellingen.....	35
5.1.	Terugkerende maatregelen:	36
5.2.	Eenmalige maatregelen:.....	37
6.	Maatregelen.....	38
6.1.	Terugkerende maatregelen: het exterieur.....	38
6.1.1.	De toren:	38
6.1.1.1.	Het stenen gedeelte:	38
6.1.1.2.	De torenspits:	39
6.1.2.	De daken, algemeen:	39
6.1.2.1.	Het zadeldak boven het schip en het koor:	40
6.1.2.2.	De daken boven de zijbeuken:	40
6.1.2.3.	De daken van de afhangen:	40
6.1.3.	De muren:	41
6.1.3.1.	Steen:.....	41
6.1.3.2.	De pui:.....	41
6.1.3.3.	De Calvarieberg:	41

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

6.1.3.4.	De grafkelders:	42
6.1.3.5.	Het houtwerk:.....	42
6.1.3.6.	De metalen elementen:.....	42
6.2.	Terugkerende maatregelen: het interieur.	43
6.2.1.	De toren:	44
6.2.2.	De gebedsruimte:.....	45
6.2.2.1.	Het hoogkoor, noordelijk en zuidelijk zijkoren:	45
6.2.2.2.	Het schip, de noordelijke en zuidelijke zijbeuken:	46
6.2.3.	De overige ruimtes:	46
6.2.3.1.	De sacristie:.....	46
6.2.3.2.	De stookruimte:.....	47
6.2.3.3.	De zolder:	47
6.2.4.	De orgels.....	47
6.2.4.1.	Het grootorgel van Johannes-Petrus Vereecken:	47
6.2.4.2.	Het koororgel van Patrick Collon:	47
6.3.	Eenmalige maatregelen: Het exterieur.....	48
6.3.1.	De toren.	48
6.3.1.1.	De toren, het stenen gedeelte:	48
6.3.1.2.	De toren, de spits:.....	48
6.3.2.	De daken, algemeen:	48
6.3.2.1.	Het zadeldak boven het schip en het koor:	50
6.3.2.2.	De daken boven de zijbeuken en de afhangen:	51
6.3.3.	De muren:	51
6.3.3.1.	Steen:.....	51
6.3.3.2.	De pui:.....	51
6.3.3.3.	De Calvarieberg:	52
6.3.3.4.	Het houtwerk:.....	52
6.4.	Eenmalige maatregelen: het interieur.	53
6.4.1.	Het gebouw:	53
6.4.1.1.	De toren:.....	53
6.4.1.2.	Het hoogkoor:	55
6.4.1.3.	Het noordelijk zijkoor (O.L.V.):	56
6.4.1.4.	Het zuidelijk zijkoor (Sint-Anna):	57
6.4.1.5.	Het schip:	58

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

6.4.1.6.	De noordelijke zijbeuk:	58
6.4.1.7.	De zuidelijke zijbeuk:	58
6.4.1.8.	De stookruimte:.....	59
6.4.1.9.	De zolder:	59
6.4.1.10.	De vloeren.....	59
6.4.2.	De orgels.....	59
6.4.2.1.	Het grootorgel van Johannes-Petrus Vereecken:	59
7.	Opvolging.....	61
8.	Toevoegingen.....	62
8.1.	Overzichtstabel terugkerende maatregelen.....	62
8.2.	Overzichtstabel eenmalige maatregelen.....	64
8.3.	Cultuurgoederen.....	66
8.3.1.	Tabel als vast te beschouwen cultuurgoederen.....	66
8.3.2.	De schilderijen.....	73
9.	Bijlagen.....	76
9.1.	Kadasterplan	76
9.2.	Chronologische tabel Terugkerende Maatregelen.....	77
9.3.	Status eenmalige maatregelen.....	79
9.4.	Taakomschrijving Koster.....	81

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

ILLUSTRATIES

Nr.	Onderwerp	Hoofdstuk	©
I.	O.L.V.-kerk.	frontpagina	JJT
II.	Geoportaalkaart.	1.2.	A. O. Erfgoed
III.	De verschillende fundaties.	2.8.	Erfpunt
IV.	Toren & traptoren.	3.1.1.	JJT
V.	Daken.	3.1.2.	JJT
VI.	Muur (zuid).	3.1.3.	JJT
VII.	Muur (noord).	3.1.3.	JJT
VIII.	Pui.	3.1.3.2.	JJT
IX.	Calvarieberg.	3.1.3.3.	JJT
X.	Grafkelder Ortegat-Janssens de Varebeke.	3.1.3.4.	JJT
XI.	Metalen elementen.	3.1.3.6.	JJT
XII.	Plattegrond.	3.2.	JJT
XIII.	Het schip.	3.2.1.5.	JJT
XIV.	Het grootorgel.	3.2.3.1.	JJT
XV.	Het koororgel.	3.2.3.2.	JJT
XVI.	Pyrietinsluitsels leien.	6.1.1.2.	Monumentenwacht
XVII.	Doksaal.	6.2.1.	JJT
XVIII.	Klimhaken op de torenspits.	6.3.1.2.	Monumentenwacht
XIX.	Ladders/platformen voor toegang daken.	6.3.2.1.	Monumentenwacht
XX.	Afdak boven Calvarie (1943).	6.3.3.3.	<i>onbekend</i>
XXI.	Klokkenkamer (detail).	6.4.1.1.	JJT
XXII.	Trap naar tribune doksaal.	6.4.1.1.	JJT
XXIII.	Hoogkoor.	6.4.1.2.	JJT
XXIV.	Noordelijk zijkoor.	6.4.1.3.	JJT
XXV.	Zuidelijk zijkoor.	6.4.1.4.	JJT
XXVI.	Diverse detail beelden.	8.3.1.	JJT
XXVII.	Grisaille H. Petrus.	8.3.2.	N. Sergeant
XXVIII.	Grisaille H. Paulus.	8.3.2.	N. Sergeant
XXIX.	Schilderijen achteraan zuidelijke zijbeuk.	8.3.2.	JJT

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

1. IDENTIFICATIE.

1.1 IDENTIFICATIE EN JURIDISCHE CONTEXT.

Adres: 9250 Waasmunster, Kerkstraat nr. 74.
Eigenaar: gemeente Waasmunster.
Kadastraal: Waasmunster 2^e afdeling, sectie C nr. 1032 A.
Oppervlakte: 1.204,8 m².

Bouwperiode: het gebouw staat op fundaties uit de (±) VIIIe eeuw.
Het onderging meerdere verbouwingen/aanpassingen in fasen van de XVe (oudste
huidig bovengrondse gedeelte) tot de XIXe eeuw.

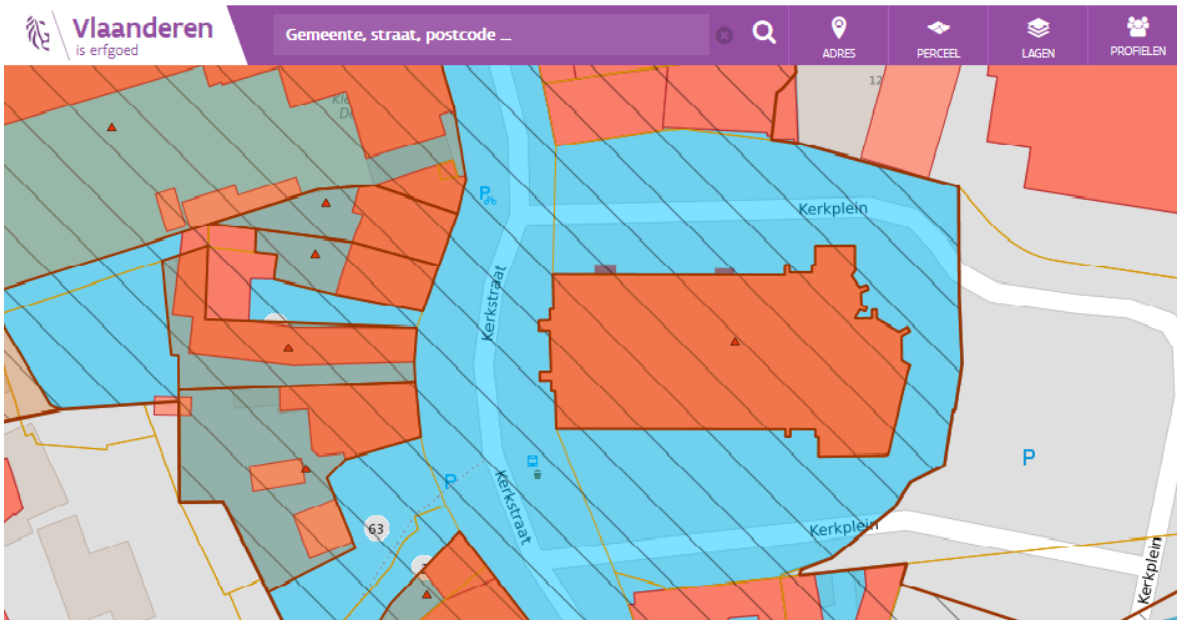
Bescherming: geklasseerd in twee stappen:

- ↪ Op 3 juli 1943 werden de toren en het oud gedeelte van het hoogkoor beschermd
blijkens een brief van het provinciaal gouvernement van Oost-Vlaanderen dd.
13/04/1950. Het regentbesluit is van na WO II.
- ↪ Op 28/07/1977 werd de bescherming uitgebreid tot het volledige gebouw.

Aanvullend:

- ↪ Er bestaat een vaststellingsbesluit als bouwkundig erfgoed dd. 05/10/2009.
- ↪ Het is sinds 16/07/1987 deel van de bescherming als dorpsgezicht van de
dorpskom Waasmunster.

1.2 SITUERING.

II. Geoportaalkaart.

Zie ook het kadasterplan, bijlage 9.1

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

Het gebouw is volledig vrijstaand, gesitueerd aan het zuidelijk einde van de dorpskern van Waasmunster.

Aan de voorzijde, dit is het koor traditioneel oostelijk gericht, bevindt zich het Kerkplein. Tegen het koor is de ingang van de sacristie waar ook het parochiesecretariaat en de thuisbasis van de Kerkraad en het CKB gevestigd zijn. Het heeft daarom ook een huisnummer, te weten nr. 10.

Aan de achterzijde, de kant van de westtoren en de toegangspoort tot de kerk loopt de Kerkstraat die zich verbreedt tot het, destijds weinig gebruikte, dorpsplein dat verkeersluw gemaakt werd.

Tot 1938 was het omringd door het kerkhof dat – weinig gebruikelijk – cirkelvormig ommuurd was. Momenteel is er aan de noordzijde een parking, een straat voor doorgaand verkeer en tegen het gebouw een groene zone waarin zich nog enkele grafkelders bevinden. Vooraan (oost) is een kapel aangebouwd, destijds doopkapel met de bedoeling de symmetrie te behouden met de uitbreiding van de sacristie aan de zuidzijde. Die kapel is nu de stookruimte.

Aan de zuidzijde is er enkel beperkte parkeergelegenheid en een groene zone. Vooraan (oost) is een kapel aangebouwd die een uitbreiding van de sacristie vormt.

1.3 BESTEMMING.

Overeenkomstig het, op 31 mei 2018 door de gemeente, goedgekeurde Kerkenbeleidsplan, van de nieuwe Parochie Hamme-Waasmunster, is het een kerk met behoud van de eredienstfunctie. Er bestaat tevens een overeenkomst voor nevengebruik door de muziekacademie.

De hogervermelde uitbreiding van de sacristie aan de zuidzijde biedt bijkomende ruimte, nu in gebruik als parochiesecretariaat en de thuisbasis van de Kerkraad en het CKB. De parochie heeft aldus de, niet meer bewoonde, pastorie vrijgegeven aan de gemeente Waasmunster.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

2. HISTORISCHE NOTA.

Deze, korte, historische nota betreft hoofdzakelijk het gebouw. Volgende bronnen werden geconsulteerd:

- ↪ Dhr. Jos D’HOOGE-BAUR: “*O. L. Vrouwekerk - Waasmunster-Centrum*”, 1966.
- ↪ Dr. Norbert SERGEANT: “*De Parochie Waasmunster*”, Tielt, 1991.
- ↪ Beschrijving op de site <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/88474> door Helena DUCHÊNE & Mieke VERBEECK, 2007.
- ↪ Nota’s van Joris TAS genomen tijdens de werkzaamheden van de Archeologische Dienst Waasland in 2005-2006.
- ↪ Restaurator-Onderzoeker Carola VAN DEN WIJNGAERT: “*Onderzoek aangaande glasramen uit de Onze Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Pauluskerk te Waasmunster*”, 2007.
- ↪ Gesprekken met dhr. Jeroen Van Vaerenbergh, Erfpunt Waasland.

Tot 2005 was er niets bekend over een of meerdere voorgaande gebouwen hoewel die er zeker waren. Dat blijkt onder meer uit de, oudste teruggevonden, vermelding van een pastoor Ingelricus in 1177, hetzelfde jaar waarin Kemzeke in het Waasland de eerste parochie was die zich afscheidde.

In 2005 werd begonnen met de vernieuwing van het verwarmingssysteem waarbij in de noordelijke zijbeuk een sleuf gegraven werd voor een luchtkanaal. Daarbij werd op enkele “muren” gestoten en kwam de Archeologische Dienst Waasland in actie. Het eindrapport van de bevindingen, van de daaropvolgende opgravingen, werd tot op heden (2018) nog niet afgewerkt binnen vermelde dienst, onder meer door gebrek aan financiële middelen om de C14-datering van de verschillende monsters te laten uitvoeren. *Zie de illustratie III.*

2.1. VIII (?) – XIVe EEUW.

Toch werd alvast het vermoeden dat er ooit een stenen Romaans kerkje stond bevestigd, terwijl men eerder dacht aan een houten. Het was een kruisbeukig kerkje zonder zijbeuken uit de VIIIe eeuw. Deze periode is te bevestigen maar 713 komt tweemaal voor als sterfdatum van prominente geestelijken die ook in Waasmunster waren. Achteraan links, in de huidige kerk, werd duidelijk dat de veronderstelde kettingmuren onder de zuilen in werkelijkheid de oude buitenmuren van dat kerkje waren. De westelijke gevel ervan werd ook blootgelegd en blijkt de fundatie te zijn van de oostkant van de toren. Het was gebouwd met Doornikse kalksteenblokken met roze mortel en stukken tegulae en imbrex in de voegen, vooral vooraan links, in de huidige kerk, gaven de muren van de kruisbeuk daarvan de meeste details bloot.

Bovenop de fundaties van het eerste kerkje, en er gedeeltelijk gebruik van makend, werd een tweede romaanse kruiskerk gebouwd in de XI - XIIe eeuw in Doornikse kalksteen. Het was een driebeukig kerkje met zeer waarschijnlijk voor de middenbeuk een koor waarvan de oostelijke muur werd teruggevonden bij het vernieuwen van de vloer in het hoogkoor van de huidige kerk, midden jaren '80. Er werden vooraan links (noordoost) verschillende vloerniveaus teruggevonden waarvan de oudste, een lemen vloer, van voor het midden van de XIIe eeuw is. Deze ligt zo'n 90 cm beneden de huidige vloer en dat is onder het

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

hedendaagse gemiddelde peil van het grondwater! De buitenmuren van die tweede kerk bleken niet evenwijdig te lopen met de huidige muren.

2.2. XV – XVIE EEUW.

Opnieuw gebruik makend van de voorgaande fundaties werd in XV-XVIe eeuw een laatgotische kerk in kalkzandsteen opgebouwd. In eerste instantie werd de oostelijke gevel behouden. Die kerk had oorspronkelijk de vorm van een Latijns kruis met middenbeuk.

Verschillende verbouwingen volgden elkaar op. Het oudste deel is de westtoren die, volgens het opschrift A° IVc IIII in de zandsteen boven het portaal, van 1404 zou zijn maar correct gelezen staat er 404. Een grotendeelse vernieuwing van een bestaande toren werd begonnen in 1374 vermeldt een akte. Toch twijfelt Erfpunt en houdt het bij 1504 op basis van enkele hooggotische kenmerken (koolbladmotieven, visblaasmotieven en de pinakel boven de poort). KIK daarentegen vermeldt 1301-1400, allicht op basis van vermelde akte. Aan de toren kwamen er zijkapellen.

Dan volgt, een eeuw later, het koor. In de buitenmuur, onder de calvarieberg, is er een steen met de vermelding A° XVc XVII (het jaartal 1517). De uitbreiding was origineel toegankelijk via een opening in de vroegere oostelijke gevel. Aan weerszijden van die opening was er een altaar wat, in combinatie met het transept met altaren, een ongewoon gebouw vormde. Bijna gelijktijdig werden zeer smalle zijbeuken gebouwd.

Achteraan (west) in de kerk werden, bij de graafwerken, restanten van verschillende vloeren bloot gelegd: een kalklaag met verbrandingsresten (waarschijnlijk van het “blussen” van de kalk) met daarop de eerste, lemen vloer. Verder een viertal kalklagen, vloeren van de 2de Romaanse kerk. Wat hoger liggen er dan baksteentegels onder een hoek van 45° (ruitvormig) met er onmiddellijk bovenop baksteentegels in rechte lijn: twee vloeren van de gotische kerk. Vooraan links (noordoost) werd nog een vloer op een ander niveau gevonden (met een niet ontcijferbare gotische tekst), mogelijk omdat er treden waren naar de alleszins hoger gelegen koren. Met de huidige leistenen komt men aan 8 vloeren wat de veelvuldige gebouwen en verbouwingen illustreert.

2.3. XVIIE EEUW.

Na de vernielingen tijdens de beeldenstormen begonnen de herstellingswerken pas echt in de XVIIe eeuw. De zijkapellen aan de toren en het transept werden verbonden waardoor zijbeuken werden gecreëerd, zij het nog niet op de volle breedte van de kapellen en de diepte van het transept. De buitenmuren werden deels in baksteen, op het kalkzandstenen parement, gebouwd. Het schip werd in 1608 volledig nieuwgebouwd in classicistische stijl. Het koor werd in 1617 hersteld.

2.4. XVIIIE EEUW.

Op 26 februari 1784 wordt een openbare aanbesteding voor de uitbreiding van de kerk vermeld in de *Gazette van Gent*. Bij de uitvoering werden de zijbeuken verbreed waarbij de buitenmuren werden gebouwd middels recuperatie van de vroegere buitenmuren. Hierbij werd de diepte van het transept volledig opgenomen, waardoor de zijbeuken nu bijna even breed zijn als de middenbeuk wat ongebruikelijk is. En opvallend: ze zijn niet symmetrisch.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

2.5. XIXE EEUW.

De sacristie werd in 1844 vernieuwd en uitgebreid langs de zuidzijde, de datum is vermeld op de sluitsteen boven het oostelijk raam. Aan de noordzijde werd symmetrisch een doopkapel gebouwd. In 1845 werden dan de ramen in de westgevel dichtgemaakt. De middenbeuk werd in 1855 verhoogd en kreeg een afzonderlijk dak. In 1868 wordt het stenen gedeelte van de toren verhoogd en krijgt hij een nieuwe slankere torenspits. In het tweede deel van de XIXe eeuw tenslotte komen er nieuwe glasramen en wordt een kastekort aangevuld door twee biechtstoelen en de preekstoel te verkopen en te vervangen door goedkopere exemplaren.

2.6. XXE EEUW.

Het Vereecken grootorgel, gebouwd in 1864, werd gerestaureerd tussen april 1967 en oktober 1968. De restauratie kan niet als geslaagd bestempeld worden en gebeurde zonder respect voor het origineel.

Tussen 1983 en 1990 was de kerk het onderwerp van een algemene restauratie, zowel interieur als exterieur.

2.7. XXIE EEUW.

In 2005-2006 wordt het verwarmingssysteem grondig vernieuwd.

In 2009 wordt de kerk beveiligd tegen inbraak. In hetzelfde jaar worden de drie bovenste niveaus van de toren behandeld tegen de klopkoper.

In 2010 wordt de overbrenging van het torenuurwerk vernieuwd en worden de wijzerplaten gerestaureerd. Gelijktijdig wordt ook het luidsysteem vervangen, zowel de processor als aandrijving op de klokken zelf.

In 2012 worden de enkele, zwaar door vocht aangetaste, XVe eeuwse zuilen geïnjecteerd en ingekuipt.

In 2015-2016 worden lambrisering en biechtstoelen grondig gerestaureerd. In dezelfde periode worden alle glasramen vakkundig gerestaureerd, na eerdere minder geslaagde ingrepen. In 2016 wordt het dak nagezien en hersteld waar nodig, de dakgoten en de afvoeren worden volledig vernieuwd. Alle openingen in de toren worden met een aangepast, quasi onzichtbaar, net afgedicht ter bescherming tegen vogels. In 2017 volgde de gedeeltelijke restauratie van de Calvarieberg, meer bepaald van het gipsen Christusbeeld. Nog in 2018-2019 zal de restauratie van de torenkapellen aangevat worden.

2.8. ARCHITECTURAAL TOTAALBEELD.

De plattegrond van de pseudo-basilicale kerk ontvouwt een driebeukig schip van zes travéën met ingebouwde vierkante westtoren en een deels ingebouwde spiltrap aan de zuidzijde, een hoogkoor en zijkoren. In het noorden is er de aangebouwde vroegere doopkapel (thans stookruimte), in het oosten en het zuiden de sacristie. De Kerk is oorspronkelijk volledig opgetrokken uit kalkzandsteen, de latere uitbreidingen zijn in Massangis uitgevoerd en de verbrede zijbeuken, verhoogd hoogkoor, sacristie en vroegere

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

doopkapel in baksteen. Het zadeldak boven de middenbeuk, de lessenaarsdaken boven de zijbeuken en de hoge torenspits zijn met natuurleien gedekt.

De zandstenen westgevel is in het midden gedomineerd door de stoere vierkante toren, gestut door op de hoeken geplaatste zware steunberen. Aan de zuidzijde is een deurtje voorzien en verder schietgaten ter verlichting van de ingebouwde wenteltrap. Het korfboogvormig portaal (bij de laatste restauratie volledig vernieuwd in Massangis) heeft een sterk geprofileerde zandstenen omlijsting op typische laatgotische basis; een waterlijst met een centrale kruisbloem. Links boven de boog vindt men de ingewerkte steen met inscriptie "A° IVc III" (*zie ook § 2.2*). Verder is er het hoog spitsboogvenster met vierledige gotische tratering met baksteenvulling. In de zijtraveeën is er het smal spitsboogvenster met tweeledige tratering, eveneens gedicht met een baksteenvulling en erboven kleine oculus met vierpas. Links en rechts is er de duidelijk zichtbare bouwnaad van de verbreding van 1784. De schuine dakrand is afgewerkt met dekstenen eindigend op een schouderstuk. Links van de toren is er de kerkpui van 1732, met jaartal ingewerkt in het fraai gesmeed ijzeren hek op hardstenen sokkel. De toren wordt gevormd door een blinde geleding en de klokkenkamer met aan elke zijde twee spitsboogvormige galmgaten. In de zwik ertussen bevindt zich op elke zijde de uurwerkplaat. De steunberen eindigen op geprofileerde dekstenen ter hoogte van de galmgaten. Hoge ingesnoerde naaldspits heeft torenkapelletjes en is bekroond met een ijzeren kruis, een vergulde bol en weerhaan. De, tegen de zuidkant aanleunende, vijfzijdige traptoren heeft een leien dakje.

De zijbeuken hebben een bakstenen noord- en zuidgevel op hoge zandstenen plint, met zes rondboogvensters in gecementeerde omlijsting.

Aan de noordzijde, op de bouwnaad tussen de eerste en de tweede travée bevindt zich een neoclassicistische hardstenen portiek onder leien schilddak, vermoedelijk uit de eerste helft van de XIXe eeuw, met zevende statie van de ommegang van Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën ("Heikewip" in de volksmond). Tegen de achterwand ervan is een, met imitatierots bekleding aangebrachte, bakstenen nis met het polychroom plaasteren reliëftafereel dat de graflegging van Jezus uitbeeldt. In de eerste travee aan de zuidzijde is bovenaan een houten zonnwijzer aangebracht, die géén deel uitmaakt van het patrimonium.

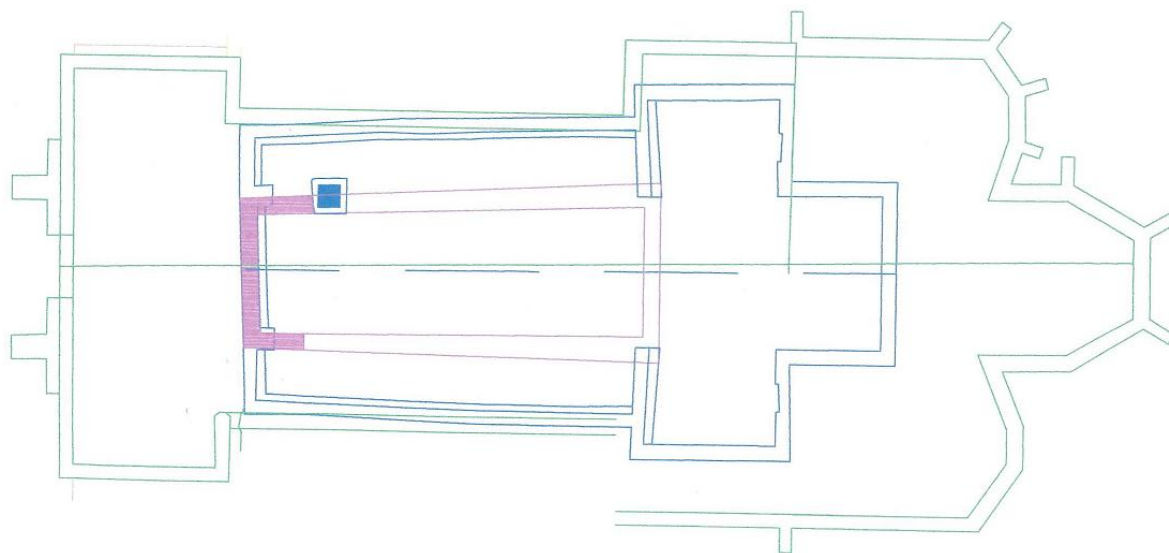
De zijkoren hebben twee traveeën in zandsteen, begrensd door steunberen, waarvan één met duidelijk aangepast rondboogvenster en één met behouden spitsboogvenster. De driezijdige sluiting van de zijbeuken heeft gedichte spitsboogvensters. Het hoogkoor wordt gevormd door, in baksteen, verhoogde muren met begrenzende steunberen en spitsboogramen. De zijramen in zandstenen omlijsting onder de waterlijst zijn onderaan deels opgevuld met baksteen. Het middenraam met gotische tratering is volledig gedicht met baksteenvulling. De Calvarieberg werd er tegenaan geplaatst. Op de sokkel is er een gedenksteen verwijzend naar het herstel in 1886 door weduwe A. De Belie. Daaronder bevindt zich de jaarsteen met opschrift "A° XVc XVII" (*zie ook § 2.2*).

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

Ten zuiden, tegen het hoogkoor en het zijkoor staat de aangebouwde sacristie in baksteen, met zandsteen voor de deur- en vensteromlijstingen, met leien schilddak. De spiegelboogdeur heeft een vernieuwde omlijsting met tussendorpel en sluitsteen. De omlijste spiegelboogvensters zijn voorzien van ijzeren tralies. Het oostelijk venster heeft een sluitsteen met het jaartal "1844". De latere uitbreiding aan de zuidzijde heeft een omlijst spitsboogvenster met ijzeren tralies. De voormalige doopkapel aan de noordzijde heeft een gelijkaardig spitsboogvenster.

Het kerkinterieur is nu gepleisterd en voorzien van een glasvezeldoek. Het is gespikkeld wit geschilderd. De brede middenbeuk is van de zijbeuken gescheiden door rondboogarcaden op Toscaanse zuilen met achthoekige kapitelen. De overwelling met gedrukte koepelgewelven, gescheiden door brede gordelbogen, heeft een omlopende versteekte kroonlijst. De torentravée met spitsbogen wordt gedragen door zware bundelpijlers, op een achzijdige sokkel en vereenvoudigd kapiteel, en twee halfzuilen tegen de westgevel met behouden kapiteel. De overwelling met kruisribgewelf heeft een klokkengat. Het portaal bestaat uit grijze, rode en witte marmer met afgeronde hoeken, met een centrale rondboogpoort in een geprofileerde omlijsting met sluitsteen. De vier rood marmeren zuilen dragen een klassiek hoofdstel en de vergulde leuning van het doksaal, boven de deur voorzien van het opschrift "**della MJFC-VD/ dono dedit/ anno 1849**". Het koorgewelf heeft brede ribben aanzettend op een geprofileerde kroonlijst op triglifconsoles. De zijkoren hebben spitsboog nissen van gedichte ramen links en rechts van de altaren.

De glasramen worden beschreven in § 3.2.2.

III. De verschillende fundaties.

Rood: tot VIIIe eeuw(?), blauw: VIIIe-XIVe eeuw, groen: XIVe-XVIIIe eeuw.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

3. INVENTARISATIE.

3.1. HET EXTERIEUR.

3.1.1. De toren.

3.1.1.1. Het stenen gedeelte:

De toren bestaat uit een vierkant stenen gedeelte met een hoogte van 25 m. Afgezien van de 4 bovenste lagen Massangis stenen en de hardstenen kroonlijst is de constructie van eind XIVe eeuw. Er zijn 4 niveaus:

1. het portaal,
2. het doksaal,
3. de uurwerkkamer,
4. de klokkenkamer met de galmgaten.

De 6-hoekige traptoren is aangebouwd langs de zuidzijde.

3.1.1.2. De torenspits:

Op het stenen gedeelte staat de houten torenspits, gebouwd in 1868. Zij bestaat uit een 8-hoekig houten skelet bekleed met leien op dakbeschoot. Binnen in zijn er 7 niveaus. Op het onderste en op het derde niveau zijn er telkens 4 torenkapellen. Op niveau 5 zijn er 2 torenkapellen. Op niveau 7 (het hoogste) is er langs de oostzijde een luik, destijds met vlaggenstok. Op elk van de torenkapellen staat een gesmede kruisbloem. Op de torenspits staat een vergulde bol met smeedijzeren kruis en vergulde weerhaan.

Op niveau 3 staan een zender en een ontvanger van een straalverbinding ten behoeve van de gemeente.

Nota: de zender en de ontvanger van de straalverbinding vallen niet onder het beheer van de Kerkraad. Dit geldt ook voor eventueel later te plaatsen GSM-antennes.

IV. Toren & traptoren.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

3.1.2. De daken.

Algemeen:

1. De daken worden in hun geheel beschouwd, te weten de dakvlakken (exterieur) en de onderliggende constructie.
2. De daken zijn voorzien van klimhaken, ladderhaken en een kabelsysteem in functie van de veiligheid.
3. De loden bekleding in de gootbakken werd in de jaren 1983-1990 vernieuwd. Een volledige vervanging door een duurzame koperen bekleding, met vergaarbakken, was een absolute noodzaak in 2016. Bij gebrek aan opvang van de bladeren waren enkele afvoeren dichtgeslibd en door vorst opengebarsten. Daarom, en mede als gevolg van koperdiefstal, werden alle afvoeren vernieuwd door koperen met beveiligde verbindingen en bevestiging. De nokken, de traploketten en de muurslabben zijn in lood uitgevoerd. Sommige kilgoten zijn nog in lood maar overwegend in koper sinds 2016.

V. Daken.

3.1.2.1. Het zadeldak boven het schip en het koor:

Het zadeldak is van 1855 toen de middenbeuk werd verhoogd. Het wordt gevormd door een klassiek eikenhouten gebinte en leibedekking op dakbeschot. De leien werden vervangen tijdens de restauratie 1983-1990. Op het koor staat een smeedijzeren kruis.

Ter gelegenheid van de dakwerken in 2016 werden bijkomende luiken voorzien om de toegang tot het dak veiliger te maken.

3.1.2.2. De daken boven de zijbeuken:

In de XVIIe eeuw, na de diverse verbouwingen, was er één zadeldak boven schip en zijbeuken. Na 1855 bleven daarvan aan weerszijden de daken boven de zijbeuken over. Zij bestaan uit een klassiek eikenhouten gebinte en leibedekking op dakbeschot. De leien werden vervangen tijdens de restauratie 1983-1990.

3.1.2.3. De daken boven de afhangen:

Het betreft de daken van de traptoren, de sacristie (zuid) en de kapel waarin de verwarmingsinstallatie is ondergebracht (noord, verder “stookruimte” genoemd). Alle daken hebben een houten draagstructuur met leien op dakbeschot met uitzondering van plat dakje tussen de koorsluiting en de sacristie waarop roofing werd gebruikt.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

3.1.3. De muren.

VI. Muur (zuid).

VII. Muur (noord).

3.1.3.1. Steen:

Alle muren, met uitzondering van deze van de sacristie en de stookruimte, bestaan hoofdzakelijk kalkzandsteen en voor de latere verbouwingen/herstellingen het gebruikte Massangis. De steunberen, enkel aanwezig rond de toren en het koor, bestaan eveneens uit kalkzandsteen. Voor de buitenmuren van de zijbeuken zijn het bakstenen op de kalkzandstenen plint. De dagkanten van de glasramen van de zijbeuken zijn gecementeerd.

De muren van de sacristie en de stookruimte bestaan uit baksteen met zandsteen voor de omlijsting van de deur en de ramen. De schouw van de stookruimte, aanleunend tegen een steunbeer, is opgebouwd met Massangis.

3.1.3.2. De pui:

Links van het portaal, naast de steunbeer van de toren, is er de kerkpui. Het jaartal 1732 is ingewerkt in het smeedijzeren hek. De verhoging bestaat uit arduin.

VIII. Pui.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

3.1.3.3. De Calvarieberg:

Tegen de oostelijke gevel werd de Calvarieberg opgebouwd, origineel onder een afdak. De voet bestaat uit kippendraad en bakstenen zodanig gecementeerd dat het een rots lijkt te zijn. Het kruis is een eikenhouten. De beeldengroep is een niet origineel geheel: het Christusbeeld is een plaasteren en dus eigenlijk niet geschikt om buiten te staan, het O.L.V.-beeld bestaat uit witte terracotta en het Johannesbeeld uit rode terracotta, alles gepolychromeerd. Het wordt verondersteld van 1840 te zijn volgens Toon Van Campenhout, ChromArt, in de studie voor de restauratie. Het Christusbeeld werd gerestaureerd en op Witte Donderdag 2017 tijdelijk terug geplaatst. De definitieve terugkeer van het beeld is voorzien na de plaatsing van een beschermend afdak.

IX. Calvarieberg (Witte donderdag 2017).

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

3.1.3.4. De grafkelders:

De grafkelders, hoofdzakelijk langs het oostelijk gedeelte van het gebouw, zijn op één uitzondering na, niet meer toegankelijk, noch zichtbaar. Bij enkele ervan is wel de grafsteen tegen de kerkgevel nog aanwezig. Tijdens de heraanleg van de kerkomgeving in 2006 werden er een tweetal per ongeluk opengelegd: de kisten waren nog intact maar er stond ruim een halve meter water in de kelder. Nadien verdwenen alle kelders onder het grasveld rondom de kerk.

Recent werd een bijzetting in de, nog toegankelijke, grafkelder van de familie Ortegat-Janssens de Varebeke – hun eigendom – door de gemeente geweigerd.

X. Grafkelder Ortegat-Janssens de Varebeke

3.1.3.5. Het houtwerk:

Het houtwerk bestaat uit de poort in de westgevel en ernaast het toegangsdeurtje tot de traptoren, de toegangsdeur van de sacristie, de ramen van de sacristie en de stookruimte.

De torenkapellen zijn mee opgenomen in de paragraaf “toren” 3.1.1. Van de ramen in de westgevel (zie § 3.2.1.10.) en in de traptoren (zie 3.2.1.1.) is het glas – zonder kozijn – in de muren ingemetst en zij worden beschouwd als horend bij het interieur. De ramen in noord- en zuidgevel van de toren en het bovenlicht van de sacristiedeur hebben ijzeren kozijnen en worden opgenomen bij de metalen onderdelen in § 3.1.3.6. De roeden in de westelijke ramen van de stookruimte en de sacristie zijn eveneens in metaal.

De kasten van de goten zijn mee opgenomen in de paragraaf “daken” 3.1.2.

Tegen de zuidgevel achteraan bevindt een zeldzame houten zonnwijzer, in 2016 opgefrist, die niet tot het patrimonium van de kerk behoort en waarschijnlijk uit de XVIIIe eeuw dateert¹.

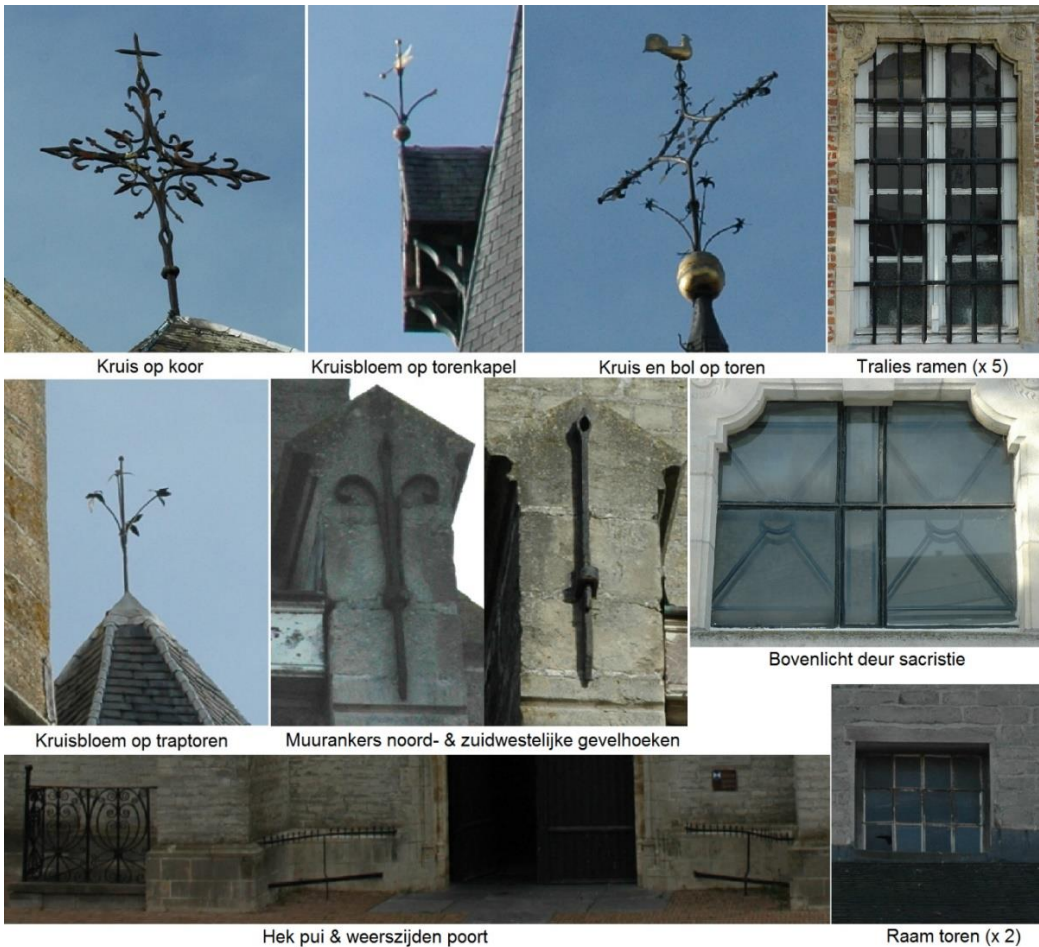
¹ Astrolemma inventarisnummer OOS014 vermeldt geen origine noch datum.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

3.1.3.6. De metalen elementen:

Het betreft:

- ↪ het koor- en torenkruis;
- ↪ de kruisbloemen op alle torenkapellen en op de traptoren;
- ↪ de gevormde muurankers op de noordwestelijke en zuidwestelijke gevelhoeken;
- ↪ de hekkens van de pui en aan weerszijden van de poort;
- ↪ de tralies voor de ramen van de sacristie en het stooklokaal;
- ↪ de ramen in de toren evenals het bovenlicht van de ingangsdeur tot de sacristie;
- ↪ de roeden in de westelijke ramen van het stooklokaal en de sacristie;
- ↪ het verluchttingsroosters van de stookplaats en dat van het toilet;
- ↪ enkele beugels aan de grafstenen.

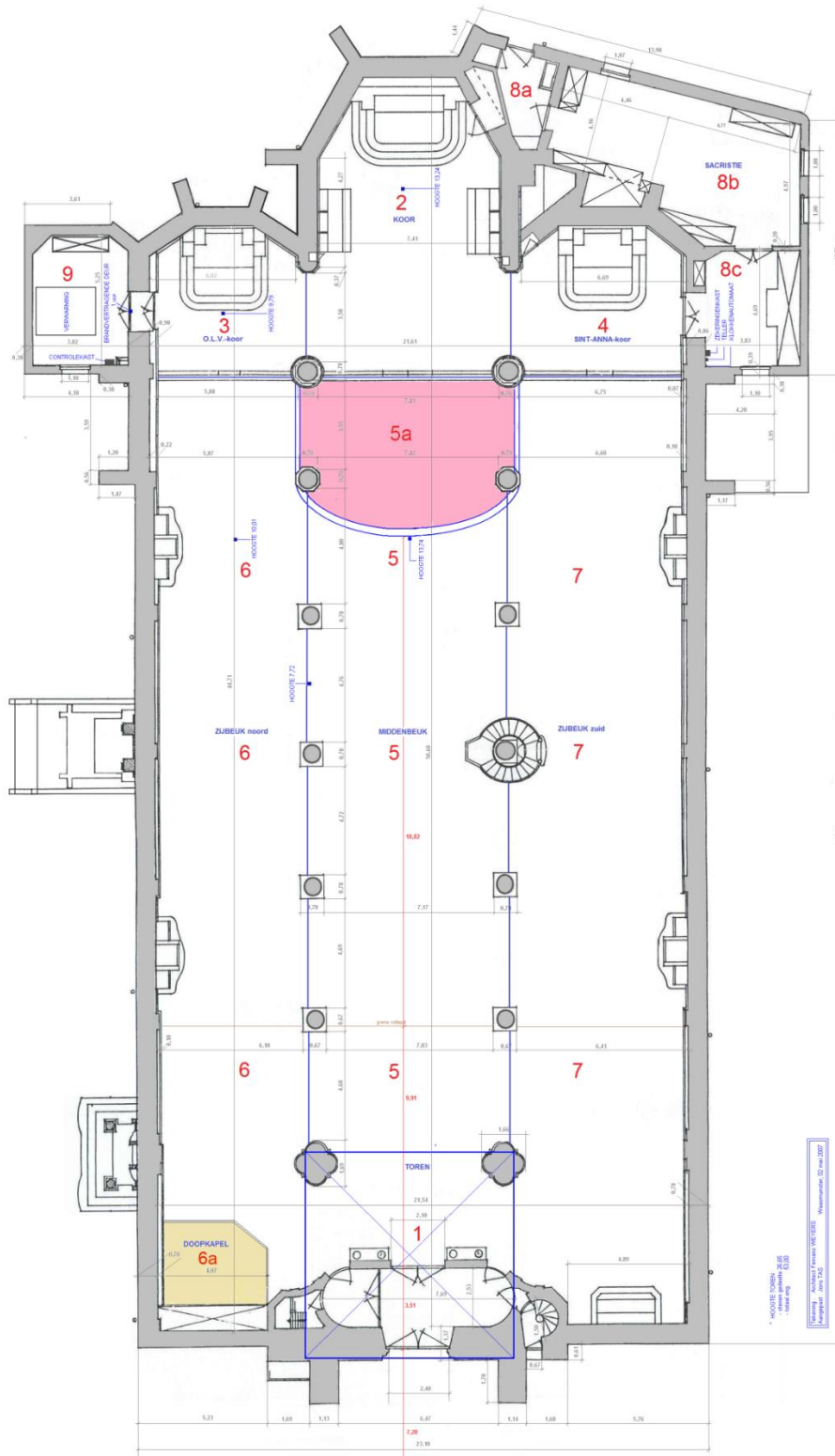

XI. Metalen elementen.

Onze-Lieve-Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

3.2. HET INTERIEUR.

3.2.1. Het gebouw.

XII. Grondplan.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

3.2.1.1. De toren:

De toren is aangegeven als zone 1 op het grondplan en wordt opgedeeld in het stenen gedeelte met het portaal, het doksaal, de uurwerkkamer, de klokkenkamer en de torenspits.

- ↪ Het portaal, van 1849, dat bestaat uit grijze, roze en witte marmer met afgeronde hoeken, met een centrale rondboogpoort in een geprofileerde omlijsting met sluitsteen. De vier Belgisch rood marmeren zuilen dragen een klassiek hoofdstel. In de nissen staan de witgeverfde houten beelden van de H.H. Johannes en Petrus op een grijs marmeren sokkel, beide als vast te beschouwen (*zie 8.3.1*).
- ↪ De tribune van het doksaal, vernieuwd in 1854, is bereikbaar via een trap die toegankelijk is links in de inkomhal. Het is afgeboord met een vergulde leuning. Het draagt het grootorgel van Vereecken (*zie verder § 3.2.3.1*). Boven het orgel bevindt zich het klokkengat.
- ↪ De uurwerkkamer is bereikbaar via de traptoren, rechts van de inkomhal. Via de uurwerkkamer heeft men toegang tot de zolders boven de gewelven van schip, zijbeuken en koor. De ruimte is zo genoemd naar het originele uurwerk van 1927, gemaakt door Louis Meire, dat er nog aanwezig maar thans buiten gebruik gesteld is. In het midden in de vloer is het klokkengat, dichtgemaakt met aluminium traanplaat waarvan de helft scharnierend is om opengelegd te kunnen worden bij extreme warmte rond het eronder staande grootorgel. Het plafond is de gedeeltelijk demonteerbare houten vloer van de klokkenkamer. Er is een raampje, met metalen kozijn, in de noordelijke en in de zuidelijke gevel.
- ↪ De klokkenkamer bevindt zich op het hoogste niveau van de traptoren en van daaruit kan men via houten trappen naar de torenspits. De galmgaten, telkens 2 aan elk der vier zijden, zijn beschermd tegen vogels door quasi onzichtbare netten. De 3 houten borden in elk galmgat zijn bekleed met zink op de bovenzijde. De drie klokken, omschreven als een kathedraal waardig (*zie YouTube²*), hangen in een houten stoel, specifiek voor hen gemaakt in eikenhout en los van enige verbinding met de torenmuren gemonteerd in 1952. Boven de klokken zijn 2 kruisende loopbruggen, voorzien van kabels voor de bevestiging van veiligheidsharnassen, vanwaar de mechanismen voor de overbrenging van het uur naar de uurwerkplaten, tegen de toren, bereikbaar zijn voor onderhoud.
- ↪ De torenspits heeft 7 niveaus, onderling verbonden met houten ladders. Niveau 7, het hoogste, is bereikbaar via treden gevormd door (pan)latten bevestigd tegen het skelet en een zeer nauwe opening.
- ↪ De traptoren is bereikbaar van zowel de inkomhal als van buitenaf met een afzonderlijk houten poortje. Er zijn 4 ramen, zonder kozijn, type schietgat met ingemetst glas. De wenteltrap heeft 47 treden tot de uurwerkkamer plus 34 treden tot de klokkenkamer. Een koord doet dienst als handleuning. Bovenaan is er een platform met houten leuning.

² <https://www.youtube.com/watch?v=N4amZObbj8E> (14/11/2015) en <https://www.youtube.com/watch?v=g0jvKaGJHlo> (30/08/2016)

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

3.2.1.2. Het hoogkoor:

Het hoogkoor is aangegeven als zone 2 op het grondplan.

Het hoogkoor heeft volgende vaste elementen:

- ↪ 4 glasramen van Charles Van Crombrughe, *zie verder § 3.2.2.*
- ↪ Een lambrisering, volledig rondom uitgezonderd ter hoogte van het hoofdaltaar en doorlopend in de zijkoren. De vroegere deur rechts, deel van die lambrisering, naar de sacristie is definitief dichtgemaakt.
- ↪ Het neobarok portiek hoofdaltaar is van 1845 maar werd vernieuwd in 1859. De altaartafel rust op een marmeren tombe. Het kreeg ook een nieuw tabernakel (het oude bevindt zich op het O.L.V.-altaar). Het witgeschilderd en verguld hout moet marmer voorstellen. De treden naar het altaar zijn in zwart marmer met een houten altaartuin.
- ↪ Een koorgestoelte in eik, gedateerd 1716, aan weerszijden.
- ↪ Een bergplaats, eveneens aan weerszijden. Rechts (zuid) herbergt dat de geluidsinstallatie, links (noord) het materiaal van het Roosenbergkoor.
- ↪ De hoek tussen hoogkoor en zijkoren wordt gevormd door de originele XVIe eeuwse zuilen waarover de lambrisering doorloopt.
- ↪ Onder de zuidelijke boog tussen hoogkoor en zijkoor staat het in 2011 verworven koororgel, *zie ook 3.2.3.2.*
- ↪ Het hoogkoor wordt westelijk begrenst door 2 zuilen met tussenin de communiebank. De zuilen zijn omringd met lambrisering.
- ↪ De eiken communiebank is van de tweede helft van de XVIIe eeuw. De wapenschilden van de schenker, Philip d'Hanins-de Pickere, zijn ingewerkt.
- ↪ In het hoofdaltaar bevindt zich boven het tabernakel het schilderij op doek "Golgotha", (Christus aan het kruis tussen de Heilige Maagd, Maria-Magdalena en de heilige Johannes) uit de XVIIe eeuw, niet getekend maar toegeschreven³ aan Caspar De Crayer (1584-1669). *Zie 8.3.1.*
- ↪ In de lambrisering zijn 14 medaillons in 1858 ingewerkt met de beeltenis van, in wijzerzin links S. Benedictus, S. David D., S. Philippus, S. Joannes Baptista, S. Hubertus, S. Basilius, S. Norbertus en rechts S. Carolus Borromeus, S. Joannes Nepomecenus, S. Adrianus, Pastor Bonus, S. Nicolaus, S. Michael en S. Joannes Evangelista. *Zie 8.3.1.*

Eveneens als vast te beschouwen (*zie 8.3.1.*):

- ↪ In het hoogkoor op sokkels, met hun naam, staan witgeschilderde houten beelden van noord S. Paulus en S. Andreas naar zuid S. Petrus en S. Jacobus, uit de XVIIe eeuw.

Nota: het hoogkoor is beveiligd door een afzonderlijk alarmsysteem net achter de communiebank. Dit systeem beschermt aan weerszijden ook de zijkoren.

³ Sommige geschriften vermelden: "... stijl van C. De Crayer". De literatuur vermeldt enkel nog dat het een kopie is – uit zijn atelier – van het origineel in de Sint-Catharinakerk te Tongeren.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

3.2.1.3. Het noordelijk zijkoor:

Het noordelijk zijkoor is gewijd aan Onze Lieve Vrouw. Het is aangegeven als zone 3 op het grondplan.

Het zijkoor heeft volgende vaste elementen:

- ↪ 1 glasraam van Jean-Baptiste (de) Bethune, *zie verder 3.2.2.*
- ↪ Het barok XVIIe eeuws portiekaltaar werd in 1848 verhoogd. De altaartafel rust op een marmeren tombe. De treden naar het altaar zijn in zwart marmer. De portiek bestaat uit geschilderd hout. Het tabernakel komt origineel van het hoofdaltaar.
- ↪ De lambrisering, die vanuit het hoogkoor doorloopt. In de lambrisering bevinden zich, links van het altaar de grafstenen van pastoor De Mey en pastoor de Temmerman en rechts van Pastoor Standaert.
- ↪ Links boven de lambrisering is de grafsteen van de familie van Doorslaer.
- ↪ Twee medaillons rechts sluiten aan bij deze in het koor, de eerste zou de H. Donatus zijn maar het is niet bekend welke heilige de tweede voorstelt.
- ↪ Links geeft een dubbele deur, verwerkt in de lambrisering, toegang tot de vroegere doopkapel, thans stookruimte.
- ↪ De communiebank tussen de aanzetzuil van het koor en de buitenmuur sluit het zijkoor.

Eveneens als vast te beschouwen (*zie 8.3.1.*):

- ↪ In het altaar staat het houten Onze Lieve Vrouwbeeld met Kindje Jezus van 1878. Onze Lieve Vrouw en het kindje Jezus hebben beiden een zilveren kroon.
- ↪ Aan weerszijden van het Onze Lieve Vrouwbeeld staan de beelden van de Heilige Cecilia en de Heilige Barbara.

3.2.1.4. Het zuidelijk zijkoor:

Het zuidelijk zijkoor is gewijd aan Sint-Anna. Het is aangegeven als zone 4 op het grondplan.

Het zijkoor heeft volgende vaste elementen:

- ↪ 1 glasraam van Jean-Baptiste (de) Bethune, *zie verder 3.2.2.*
- ↪ Het barok portiekaltaar werd ook in 1848 vernieuwd. De altaartafel rust op een marmeren tombe. De treden naar het altaar zijn in zwart marmer. De portiek bestaat uit geschilderd hout.
- ↪ In het altaar is de schilderij op hout “Christus in het voorgeborchte der hel” ingewerkt. Herkomst en schilder zijn onbekend, vermoedelijk van midden de XVIIe eeuw.
- ↪ De lambrisering, die vanuit het hoogkoor doorloopt. In de lambrisering bevindt zich, rechts van het altaar, de grafsteen van Pastoor De Temmerman.
- ↪ Twee medaillons links sluiten aan bij deze in het hoogkoor, de eerste is Sint-Augustinus maar het is niet bekend welke heilige de tweede voorstelt.
- ↪ Rechts geeft een dubbele deur, verwerkt in de lambrisering, toegang tot de sacristie.
- ↪ Links, verwerkt in de lambrisering, geeft een deur toegang tot de zogenaamde dovenbiechtstoel. Deze ruimte was bedoeld om hardhorenden te kunnen laten biechten zonder dat de gelovigen in de kerk mee konden luisteren, thans in gebruik als bergplaats voor occasioneel gebruikte kandelaars en de processielantaarns.
- ↪ De communiebank tussen de aanzetzuil van het hoogkoor en de buitenmuur sluit het zijkoor.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

Eveneens als vast te beschouwen (zie 8.3.1.):

- ↳ Links naast het altaar op een sokkel, met zijn naam, staat het wit geschilderde houten beeld van Sint-Rochus met 2 engelen boven het hoofd die een boek dragen met de tekst **Populum Tuum Domine Custom**⁴.
- ↳ Rechts van het altaar staat op een sokkel, met zijn naam, staat het wit geschilderde houten beeld van Sint Ambrosius.

3.2.1.5. Het schip:

Het schip (middenbeuk) is aangegeven als zone 5 op het grondplan.

XIII. Het schip.

⁴ Populum Tuum Domine Custom: red uw volk Heer.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

- ↪ Vooraan, aansluitend bij het hoogkoor is er een houten podium, bedekt met rood voltapijt (zone 5a op het grondplan). Het heeft dezelfde breedte als de middenbeuk en loopt van de communiebank tot aan de daaropvolgende zuilen vanwaar het naar de middenbeuk toe half rond is. Ten behoeve van het altaar heeft het dezelfde hoogte als de vloer in de koren. Het werd geplaatst als gevolg van het tweede Vaticaanse concilie.
- ↪ Rond de derde zuil rechts staat de neogotische predikstoel. Deze is in 1839 gebouwd door Willem Geefs (1805-1883) voor een beperkt budget. De siermotieven bestaan uit plaaster. Aan de achterzijde, tussen de 2 trappen, is een nis zonder beeld. Later werden op de kuip 3 bas-reliëfs aangebracht, voorstellend Jezus die onderricht geeft in de tempel, de Bergrede en de nederdaling van de H. Geest over Maria en de apostelen. De bas-reliëfs staan tussen torenkapellen met de 4 evangelisten met hun symbolen. De bovenzijde van het klankbord is een grote lederen lap. De predikstoel staat op een houten zuil met marmeren voet.
- ↪ West, aan de uiterste zuil noord, is aan de achterkant de gedenksteen van de Anna Christine de Wavrans ingewerkt. Aan de zuil is tevens een zwart marmeren wijwatervat bevestigd.
- ↪ West, aan de achterste zuil zuid, is aan de achterkant de gedenksteen van de ouders van pastoor de Wavrans (1721) ingewerkt. Aan de zuil is tevens een zwart marmeren wijwatervat bevestigd.
- ↪ Boven de bogen, doorlopend rond het hoogkoor en tegen de voorzijde van het portiek hangen 28 obiits, onderwerp van een kortelings te verschijnen boek. In onderhavig beheersplan wordt niet verder ingegaan op dit onderwerp.

3.2.1.6. De noordelijke zijbeuk:

De noordelijke zijbeuk is aangegeven als zone 6 op het grondplan.

- ↪ De lambrisering loopt van het O.L.V.-koor over de hele lengte door tot achteraan, geplaatst tussen 1849 en 1853. Ze bestaat uit inlands eikenhout. Ter gelegenheid van de restauratie in 2015-2016 werd door de leden van de Kerkraad het puin tussen lambrisering en muur verwijderd waarna de opening, bovenaan tussen muur en lambrisering, werd afgedicht.
- ↪ Achteraan (west) zijn er in de doopkapel ondiepe muurkasten welke aansluiten bij de lambrisering.
- ↪ De oostelijke biechtstoel, ingewerkt in de lambrisering, is sober en gemaakt door August Coene in 1838. De H. Petrus wordt voorgesteld met de sleutels van de hemel, met gevouwen handen en tranende ogen terwijl er links een kraaiende haan staat.
- ↪ De westelijke barokke biechtstoel werd in XVIIe eeuw vervaardigd door Jacobus Ullevén en ingewerkt in de toenmalige rijkelijke lambrisering. De achterwand is nog een origineel gebeeldhouwd stuk lambrisering met bovenop een engel die het H. Aanschijn toont. De beelden stellen van links naar rechts een engel, de verzen Christus, Onze Lieve Vrouw en een engel voor. Achteraan dragen de putti een doornenkroon.
- ↪ Tussen het glasraam in het zijkoor en het glasraam H. Hart van Maria is de gedenksteen van Philip D'Hanins met blazoenen van de familie in de muur ingewerkt.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

- ↪ Onder het glasraam H. Hart van Maria is het eiken register van de Leden van het H. Sacrament (1720-1888) en van de leden van de H. Moeder Gods Maria (1844-1888) vast verbonden met de lambrisering.
- ↪ Verder in de lambrisering, tussen de glasramen van H. Johannes en de H. Jacobus is de grijs marmeren plaat met de namen van de oorlogsslachtoffers 1914-1918 ingewerkt.
- ↪ West is de doopkapel afgebakend met een smeedijzeren sierhek, zone 6a op het grondplan. De doopvont heeft plaats gemaakt voor het processie O.L.V.-beeld uit de Roosenbergabdij. Deze werd in 2017 verlaten door de laatste zusters, die het beeld voor onbeperkte tijd in bruikleen gaven aan de O.L.V.-kerk.

3.2.1.7. De zuidelijke zijbeuk:

De zuidelijke zijbeuk is aangegeven als zone 7 op het grondplan.

- ↪ De lambrisering loopt van het O.L.V.-koor over de hele lengte door tot achteraan, geplaatst tussen 1849 en 1853. Ze bestaat uit inlands eikenhout. Ter gelegenheid van de restauratie in 2015-2016 werd door de leden van de Kerkraad het puin tussen lambrisering en muur verwijderd waarna de opening, bovenaan tussen muur en lambrisering, werd afgedicht.
- ↪ De oostelijke biechtstoel, ingewerkt in de lambrisering, is sober en gemaakt door August Coene in 1838. Het medaillon stelt de goede herder met het teruggevonden schaap op de schouders voor.
- ↪ De westelijke barokke biechtstoel werd in XVIIe eeuw vervaardigd door Jacobus Ulleven en ingewerkt in de toenmalige rijkelijke lambrisering. De achterwand is nog een origineel beeldhouwd stuk lambrisering met bovenop het zegenend Kind met een wereldbol. De beelden stellen van links naar rechts een engel, koning David, Maria-Magdalena en een engel voor. Achteraan dragen de putti een kelk.
- ↪ Onder het glasraam H. Hart is het eiken register van de Leden van de broederschap het H. Sacrament (1720) vast verbonden met de lambrisering.
- ↪ Tussen het glasraam in het zijkoor en het glasraam H. Hart is de gedenkplaat van de familie d'Oosterlinck in de muur ingewerkt.
- ↪ Verder in de lambrisering tussen de glasramen van de H. Andreas en de H. Matheus de zwart glazen plaat met de vermelding van de Zouaven anno 1963 ingewerkt.
- ↪ West staat de "Armendis", geplaatst in 1747 zoals aangegeven op het frontpaneel. Bovenaan staat een duif (de H. Geest) gedragen door 2 engeltjes met aan weerszijden een brandende toorts. Op de rug staat een afbeelding van de broodbedeling waarvoor dit gestoelte bestemd was.

3.2.1.8. De sacristie:

De sacristie is aangegeven als zone 5 op het grondplan.

De sacristie bestaat uit twee delen, het oude gedeelte op de oostzijde en het nieuwe rond de zuidoostelijke hoek van het Sint-Annakoor. Ze is verdeeld in drie ruimtes gescheiden door deuren:

1. De inkom, zone 5a op het grondplan, ingericht met:
 - ↪ de eikenhouten buitendeur met een bovenlicht in metalen kozijn, geen raam;
 - ↪ de doorgang naar het koor werd afgesloten (*zie de lambrisering in het hoogkoor 3.2.1.2.*) en waardoor er een bergkast voor onderhoudsmateriaal gevormd is;

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

- ↪ een toilet;
- ↪ een ingebouwde metalen kast, ideaal voor het opslaan van brandbaar materiaal (kaarsen ...);
- ↪ een, met rolluik afsluitbare, kast waarin een waterverwarmer en een spoelbak staan).

2. De eigenlijke sacristie, zone 5b op het grondplan, ingericht met:

- ↪ 3 houten ramen met smeedijzeren tralies langs de buitenzijde en luiken langs de binnenzijde;
- ↪ de grote ruimte tussen de inkom en de kleedkamer die ook het parochiesecretariaat en de vergaderruimte voor de Kerkraad en het CKB herbergt;
- ↪ meerdere wandkasten in grenen maar met eik geschilderd uitzicht. Kast n° 5 werd inwendig omgevormd in een ladekast voor de oude kazuifels, koormantels, velums ...;
- ↪ de meter van de waterleiding en het lavabootje voor de pastoor.

3. De kleedruimte, zone 5c op het grondplan, ingericht met:

- ↪ een houten raam, met een metalen roeden, met smeedijzeren tralies langs de buitenzijde en luiken langs de binnenzijde;
- ↪ de wandkast waarin de gebruikte kazuifels, het uniform van de kerkbaljuw (suisse), en de togen voor de misdienaars hangen;
- ↪ de meter en de zekeringkast van de elektriciteit, het moederuurwerk en de automaat van het klokkenluidsysteem en de modem van de internetaansluiting.

3.2.1.9. De stookruimte:

De stookruimte (vroegere doopkapel), aangegeven als zone 9 op het grondplan, ingericht met:

- ↪ een houten raam, met metalen roeden, met smeedijzeren tralies langs de buitenzijde en luiken langs de binnenzijde;
- ↪ een brandvertragend sas tussen de ruimte en het O.L.V. koor;
- ↪ de volledig brandvertragende inrichting sinds de installatie van de nieuwe ketel in 2006;
- ↪ de meter van de gasaansluiting bevindt zich in de ruimte;

Nota: afgezien van reservedelen voor de ketel mag er geen materiaal opgeslagen/bewaard worden, tenzij in de stalen brandkast.

3.2.1.10. De zolder:

Onder zolder dient verstaan te worden de ruimte boven de gewelven. De daken zijn van daaruit bereikbaar via meerdere luiken. De zolders boven de afhangen, sacristie en stookruimte, zijn niet toegankelijk. De zolder wordt gemakkelijks halve verdeeld als volgt:

- ↪ boven het schip: loopt er over de volledige lengte in het midden een houten loopbrug. Er is aan de noordzijde achteraan 1 gewoon luik en aan de zuidzijde achteraan 1 dakvlakraam. Beide luiken moeten nog bereikbaar gemaakt worden middels vaste ladders en platformen (*zie afbeelding XIX*);

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

- ↪ boven het koor: bereikbaar via vermelde loopbrug, is er 1 gewoon luik langs de noordzijde;
- ↪ boven de noordelijke zijbeuk: er loopt over de volledige lengte, tegen de muur van het schip, een houten loopbrug, west bereikbaar via een loopbrug en een ladder vanaf de loopbrug boven het koor. Er is 1 dakvlakraam en 1 gewoon luik, beide moeten nog bereikbaar gemaakt worden middels vaste ladders en platformen (*zie afbeelding XIX*). In de westelijke gevel is er 1 raam, zonder kozijn, in de vorm van een vierlob;
- ↪ boven de zuidelijke zijbeuk: er loopt over de volledige lengte, tegen de muur van het schip, een houten loopbrug, west bereikbaar via een loopbrug en een ladder vanaf de loopbrug boven het koor. Er is 1 dakvlakraam en 1 gewoon luik, beide moeten nog bereikbaar gemaakt worden middels vaste ladders en platformen (*zie afbeelding XIX*). In de westelijke gevel is er 1 raam, zonder kozijn, in de vorm van een vierlob.

3.2.1.11. De vloeren:

- ↪ De vloer in de middenbeuk en de zijbeuken werd vernieuwd met marmeren tegels vanaf 1855. Daarbij verdwenen de nog aanwezige grafstenen maar de grond mocht enkel aangestampt worden want de beenderen lagen (en liggen) er nog steeds. Daardoor kan de vloer geen grote gewichten dragen behalve op het tracé van het luchtkanaal voor de verwarming. In de zijbeuken, tegen de lambrisering, liggen nog enkele rijen oude tegels. Onder de oostelijke biechtstoelen bleek er, tijdens hun restauratie in 2015-2016, geen vloer te zijn. Bij die gelegenheid werd de weggerotte onderzijde van de biechtstoelen vernieuwd en de vloer eronder degelijk betegeld.
- ↪ De vloeren in de drie koren werden in 1983 nieuw betegeld. Een groot gedeelte, van de bidruimte, is vanaf de koren naar achter bedekt met gekleefd voltapijt.

3.2.2. De glasramen.

De glasramen kunnen ook beschouwd worden als een deel van het onroerend goed. Zij werden in 2015-2016 gerestaureerd en beveiligd door museaal voorzetglas⁵. Het dossier nam op enkele dagen na precies 10 jaar in beslag. Zij waren in vrij slechte staat, in het hoogkoor beschadigd tijdens WO II door bommen die gedropt werden bij de brug over de Durme. Zij werden hersteld maar met beperkte naoorlogse middelen door een Gentse universiteitsprofessor geholpen door leerlingen. De ramen in de zijbeuken werden beschadigd door de oude leien, die tijdens de restauratie 1983-1990 naar beneden werden gegooid, en zo er tegenaan dwarrelden.

De 4 glasramen in het hoogkoor zijn van glazenier Charles van Crombrugghe uit Gent. Hierbij dient aangestipt te worden dat Charles Van Crombrugghe niet de eerste de beste was. Mevr. Aletta Rambaut uit Gent, die haar eindwerk over die glazenier maakte, was bijzonder verrast in deze kerk ramen van zijn hand aan te treffen.

⁵ As-built dossier beschikbaar bij het Agentschap Onroerend Erfgoed en in de sacristie.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

De ramen zijn gewijd aan de patrones van de kerk Onze Lieve Vrouw:

N02 “MARIA ONBEVLEKTE ONTVANGENIS”, overeenkomstig het dogma afgekondigd door paus Pius IX. In de gouden stralenkrans die Onze-Lieve-Vrouw omringt, staat links geschreven *Ecce Virgo concipiet*⁶ en rechts *Immaculata concepta est*⁷. Het raam werd geplaatst op 25 juli 1868.

N01 “MARIA BOODSCHAP” of de Boodschap van de Engel Gabriel aan Maria, met de spreuk en het wapenschild van de familie de Neve. Het is geplaatst in 1866.

Z01 “VISITATIE” of De bezoeking van Maria aan haar nicht Elisabeth waarbij Elisabeth groet met de woorden die nog steeds herhaald worden in het Wees gegroet. In de top staan de wapens van de schenkster, Irma de Neve, geplaatst op 18 juli 1865.

Z02 “DE KRONING VAN MARIA” in de hemel. God de Vader met de wereldbol in de linkerhand en God de Zoon zetten een gouden kroon op het hoofd van Maria. In de top van het raam, de H. Geest in een stralenkrans van gouden licht. Rond het bisschoppelijk blazoen met kruis, mijter en staf, staat geschreven *In Nomine Domini*⁸ de kenspreuk van Mgr. Bracq. Het glasraam werd eveneens op 25 juli 1868 geplaatst.

In 1868 werden de ramen in het transept (de zijkoren) verwezenlijkt door de glazenier Jean-Baptiste (de) Bethune, eveneens niet de eerste de beste want men vindt van hem ook ramen in de kathedralen van Gent en Antwerpen.

N03 In de torenkapellekens staan de patroonheiligen van de familie van de schenker baron Vermeulen: Sint-Johannes Baptista en Sint-Melania, Sint-Edmondus en Sint-Alfredus. In de top het *Lam Gods*, met eronder twee engelen en tussenin de psalmwoorden:

Omnes Sanctie omnes Sanctae
Laudate Dominum omnes gentes
Laudate eum omnes populi
Intercedite pro nobis ad Dominum⁹

Z03 In de torenkapellekens staan de patroonheiligen van vier van de kinderen van de schenker baron Johan-Baptist Vermeulen-Dons: Sint-Julius en de H. Cleonie, de H. Ida en de H. Hermanus. Bovenaan ziet men de pelikaan die zijn kroost voedt. Doorheen het raam slingert het vers:

Benedicite sacerdotes Domini Domino
Benedicite servi Domini Domino
Benedicite sancti et humiles corde Domino
Benedicite animae justorum Domino¹⁰

⁶ *Ecce Virgo concipiet* (et pariet filium): zie, de Maagd zal zwanger worden (en een zoon baren).

⁷ *Immaculata concepta est*: zij is onbevlekt ontvangen.

⁸ *In Nomine Domini*: in de naam van de Heer

⁹ Alle heiligen, looft de Heer alle geslachten, Looft hem alle volkeren, spreek voor ons ten beste bij de Heer.

¹⁰ Looft de Heer, gij priesters des Heren, Gij dienaars des Heren, gij vrome en ootmoedige harten, gij rechtvaardige zielen.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

De ramen in de zijbeuken zijn van de Gentse glazenier Beirnaerts:

N04 Links, in de noordelijke zijbeuk aan de kant van het O.L.V.-altaar is het “HEILIG HART VAN MARIA” omkranst met witte leliën en met een zwaard doorboord.

Z04 Rechts, in de zuidelijke zijbeuk aan de kant van het Sint-Anna-altaar is het “HEILIG HART VAN JEZUS” met een doornenkroon omringd en het brandt van liefde voor de mensen. Onderaan staan de letters E.A., voor Henri Wuytack, en de datum.

Naast deze twee ramen zijn er in elke zijbeuk nog 6 ramen die samen de 12 apostelen afbeelden.

N05 “SINT-PAULUS” is afgebeeld met een zwaard in de rechterhand en een boek in de linkerhand, de patroonheilige van onder meer schrijvers en journalisten. Het familieblazoen van de schenkster douairière François van Doorslaer-van Duerne prijkt in de top van het raam, dat dateert van 1871.

N06 De “HEILIGE JOHANNES”, de enige die een natuurlijke dood stierf en de patroonheilige van onder meer theologen, ambtenaars en notarissen. Het wapen van de familie van Duerne de Damas is erin opgenomen.

N07 De “HEILIGE JACOBUS DE MEERDERE” is uitgebeeld met een pelgrimstok. Hij wordt vereerd in Compostella (Sint-Jacobsschelp) en is de patroon van pelgrims en apothekers. Het raam werd in geplaatst juni 1872. Het draagt de leuze Voorde-Voorde.

N08 De “HEILIGE THOMAS”, de ongelovige, patroon van de blinden en van zowat alle beroepen in de bouwsector. Het raam werd in 1873 geplaatst.

N09 De “HEILIGE THADDEUS” wordt met de hamer in de hand voorgesteld. Hij is de patroon van de hopeloze gevallen. Het raam werd geplaatst in 1873. In de top staan de gotische letters C.V.L. (Catherina van Laeken).

N10 De “HEILIGE PHILIPPUS” is afgebeeld met een groot kruis in de linkerhand. Hij is de patroon van hoedenmakers, marktkramers en pasteibakkers. Het raam werd in november 1873 geplaatst.

Z05 De “HEILIGE PETRUS” is afgebeeld met de sleutels van het Hemelrijk. Hij is de patroon van zowat alle beroepsgroepen waarvan vooral de vissers, de schippers en de pausen onthouden moeten worden. Het raam werd geplaatst in 1871.

Z06 De “HEILIGE ANDREAS”, de patroon van vissers, touwslagers en textielarbeiders. Schenker Andreas van Duerne de Damas wilde dat zijn patroon met zijn wapenschild op een raam uitgebeeld zou worden wat ook gebeurde in 1871.

Z07 De “HEILIGE MATTHEUS”, patroon van allen werkzaam in de financiële wereld. Onder het wapenschild baron Alfred de Neve- Kenvijn en Arnold de Kerckhove d'Ousselghem-de Neve staat Endurer pour durer¹¹. Het raam werd geplaatst in juni 1872.

Z08 De “HEILIGE BARTHOLOMEUS”, patroon van landbouwers, wijnboeren, bergbewoners en herders. Het raam werd geplaatst in november 1872.

¹¹ Ondergaan om te blijven bestaan.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

Z09 De “HEILIGE SIMON”, patroon van hout- en leerbewerker, niet te verwarren met Petrus. Het werd begin mei 1873 geplaatst. In de top staan de letters H.S. voor Heilige Simon.

Z10 De “HEILIGE JACOBUS DE MINDERE”, patroon van de winkeliers. Het raam met het wapenschild van de familie van Caloen werd in november 1873 geplaatst.

3.2.3. De orgels.

3.2.3.1. Het grootorgel van Petrus-Johannes Vereecken.

Het “groot mechanisch twee-klaviersorgel met vrij pedaal” werd gebouwd door Petrus-Johannes Vereecken (1803-1889) uit Gijzegem in 1864. Het is naar de toenmalige normen een groot orgel dat volgens zijn kwaliteitseisen enkele honderden jaren mee moest kunnen gaan. Toch onderging het in de loop der jaren aanpassingen, waar ook de zwaardere bespeelbaarheid niet vreemd aan is. In 1967 volgde een grote restauratie en gelijktijdig een uitbreiding van het aantal registers door Delmotte uit Doornik. Het resultaat is – in weloverdachte bewoordingen – een regelrechte ramp.

XIV. Het grootorgel.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

3.2.3.2. Het koororgel van Patrick Collon.

Als gevolg van de, hiervoor beschreven, conditie van het grootorgel, werd in 2011 het koororgel aangekocht worden. Het werd gebouwd door Patrick Collon, uit Brussel in 1993, voor de Congregatie Zusters Augustinessen te Bornem die er, bij het verlaten van hun klooster, een nieuw geschikt onderkomen voor wensten. Het is opgesteld onder de boog tussen het hoogkoor en het Sint-Annakoor.

XV. Het koororgel.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

4. ERFGOEDWAARDE EN JURIDISCHE TOESTAND.

Het gebouw is beschermd omwille van de artistieke, oudheidkundige en historische waarde. *Zie de details in § 1.1.*

De artistieke waarde wordt, onder meer, gekenmerkt door de aanwezige verschillende (bouw)stijlen. Het gebouw heeft inderdaad een uitzonderlijk architecturaal en artistiek belang als gevolg van de vele bouwkundige ingrepen tussen de XVe en XXe eeuw. *Zie de details in hoofdstuk 2. Historische nota.*

Het architecturale aspect heeft in eerste instantie een oudheidkundige waarde voor het gedeelte dat reeds op 3 juli 1943 werd beschermd, met name de toren en het oud gedeelte van het hoogkoor. De, in 2005, blootgelegde vroegere fundaties en muren – hoewel niet gekend ten tijde van de bescherming – verhogen in belangrijke mate die waarde. Uiteindelijk is de materiële verbinding tussen de verschillende (bouw)stijlen eveneens een bijzonder element.

De historische waarde is gebaseerd op het feit dat de Onze Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Pauluskerk de MOEDERKERK is van het Waasland. Het gegeven “moederkerk” slaat op het instituut Kerk en niet op het gebouw maar dát staat er wel symbool voor. De Christianisering van het Waasland (provincie Oost-Vlaanderen) is inderdaad begonnen vanuit Waasmunster, de eerste en oudste gemeente (vicus) én eerste parochie in dat Waasland. Het gebouw is bijgevolg het symbool voor wellicht één der belangrijkste mijlpalen in onze beschaving.

Bovendien, los van de opdracht van de Kerkraad om dit “aardse goed” te beheren als een goede huisvader, betekent de combinatie van voormelde waarden een extra stimulans om het gebouw optimaal te bewaren en toegankelijk te houden voor de gemeenschap en voor studiedoeleinden. In die optiek werd het onderhavige beheersplan opgemaakt.

Het gebouw is eigendom van de gemeente Waasmunster. Het is van oudsher ter beschikking voor de Rooms-Katholieke erediensten. Het beheer valt bijgevolg onder de bevoegdheid van de Kerkraad (vroeger Kerkfabriek) Onze Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus. Deze heeft het ondernemingsnummer 0211.323.804. Er is geen beperking in de tijd bekend, *zie hoofdstuk 5.* betreffende de bestemming van het gebouw.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

5. BEHEERSDOELSTELLINGEN.

Zoals vermeld in § 1.3. is het een kerk met behoud van de eredienstfunctie overeenkomstig het goedgekeurde Kerkenbeleidsplan. Het is overigens de enige van de 3 Waasmunsterse kerken met het behoud van die functie. Bovendien bestaat er tevens een overeenkomst voor nevengebruik door de muziekacademie. En tenslotte is er jaarlijks een concert ter gelegenheid Kerstmis evenals minstens 1 concert voor een goed doel.

De ongewoon ruime sacristie herbergt het parochiesecretariaat en is de thuisbasis van de Kerkraad en het CKB. De parochie gaf eerder de, niet meer bewoonde, pastorie vrij aan de gemeente Waasmunster.

Naast het behoud van de eredienstfunctie en de nevenbestemming zijn ook de historische en symbolische waarden van het gebouw een extra stimulans voor de Kerkraad om het gebouw in stand te houden en in enkele specifieke gevallen ook te herwaarderen. Om deze redenen hield de Kerkraad eraan om – ondanks het wegvallen van de verplichting – toch het Beheersplan te laten opstellen om te allen tijde te beschikken over een “handleiding” bij haar opdracht.

Praktisch gezien werd overeengekomen de doelstellingen te verdelen tussen TERUGKERENDE MAATREGELLEN en EENMALIGE MAATREGELLEN (*hoofdstuk 6.*). Onder terugkerende maatregelen worden zowel de regelmatige inspecties, het onderhoud en – in voorkomend geval – kleine herstellingen opgenomen. De eenmalige maatregelen betreffen hoofdzakelijk restauraties waarvan de resultaten minstens 50 jaar moeten standhouden en die bijgevolg beschouwd dienen te worden als lange termijn investeringen. Het is duidelijk dat deze maatregelen gevolgd worden door terugkerende maatregelen.

De Kerkraad voorziet tevens dat het Beheersplan een nuttige leidraad zal zijn bij de opstelling van de MJP (meerjarenplannen) en de budgetten. In die optiek worden de terugkerende maatregelen opgenomen onder de exploitatie en de eenmalige maatregelen als investeringen.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk

Waasmunster

5.1. TERUGKERENDE MAATREGELEN:

Zie gedetailleerde beschrijvingen onder § 6.1. - § 6.2. De itemnummers in de overzichts-tabel, § 8.1., geven in een afzonderlijke chronologische tabel, *bijlage 9.1*, aan welke punten gelijktijdig moeten uitgevoerd worden.

Bij de terugkerende maatregelen wordt onderscheid gemaakt tussen exterieur en interieur. Bij de daken evenwel wordt de constructie als een geheel onder het exterieur begrepen.

Onder terugkerende maatregelen wordt ook het gewone onderhoud begrepen. Dit bestaat uit:

- ↪ Het kuisen van het interieur overeenkomstig de § “Specifieke taken” in de taakomschrijving van de koster (*zie kopie in 9.4.*). Dit houdt ook het beheer van de klimatologische omstandigheden in het gebouw in.
- ↪ Een halfjaarlijkse doorgedreven kuisbeurt door een onderaannemer. Een beschermde werkplaats, gespecialiseerd in beschermde gebouwen, is daarvoor aangewezen. Na de restauratie van lambrisering en de biechtstoelen is het onderhoud daarvan inbegrepen op roterende basis van 1/3 per beurt:
 1. noordelijke zijbeuk, biechtstoelen, preekstoel;
 2. hoogkoor, schepenbanken;
 3. zuidelijke zijbeuk, biechtstoelen, armendis.
- ↪ Een contractueel wisselsysteem van de voetmat in de inkomhal op tweewekelijkse basis door een onderaannemer.
- ↪ Het jaarlijks reinigen van de goten door de brandweer, zo mogelijk na de herfst.
- ↪ Het jaarlijks snoeien van de bomen door de groendienst van de gemeente.
- ↪ Het contractuele jaarlijks (preventief) onderhoud van de orgels.
- ↪ Het contractuele jaarlijks (preventief) onderhoud van de centrale verwarming.
- ↪ Het contractuele jaarlijks (preventief) onderhoud van het alarmsysteem.
- ↪ Het contractuele jaarlijks (preventief) onderhoud van de klokken & het uurwerk.
- ↪ Het contractuele jaarlijks (preventief) onderhoud van de blusapparaten.
- ↪ Een opvolging overeenkomstig *hoofdstuk 7.* van onderhavig Beheersplan.
- ↪ Een driejaarlijkse opvolging door Monumentenwacht.

Nota: in uitvoering van de voorwaarde van het Agentschap Onroerend Erfgoed (destijds Monumenten) dient de temperatuur in de kerk permanent op minimaal 10° C gehouden te worden. Daartoe werd een temperatuursensor opgenomen in het bewakingssysteem van de kerk.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

5.2. EENMALIGE MAATREGELEN:

Zie gedetailleerde beschrijvingen onder § 6.3. - § 6.4. Éénmalige maatregelen staat synoniem voor investeringen en kunnen gevolgd worden door terugkerende maatregelen.

Alle vermelde werken dienen uitgevoerd te worden door gespecialiseerde firma's. In de meeste gevallen zal de gunning het gevolg zijn van een aanbesteding, bij voorkeur beperkte met onderhandelingsronden. De dossiers worden ter goedkeuring voorgelegd aan het Agentschap Onroerend Erfgoed (*zie de tabel in bijlage 9.3*).

Uitzondering zijn reinigingsmaatregelen welke – bijkomend – uitgevoerd kunnen worden door de onderaannemer die het halfjaarlijks onderhoud verzorgt. Bij deze firma zijn er 'specialisten' die, bijvoorbeeld, het religieus vaatwerk kunnen behandelen. Dit houdt een meerprijs in.

Om de diverse ingrepen te kunnen plannen wordt gewerkt met periodes als volgt:

D → Dringend, uit te voeren in de periode 2019-2020.

KT → Korte Termijn, uitvoering in de periode 1 – 3 jaar na de goedkeuring van het Beheersplan.

T → Op Termijn, uitvoering in de periode 3 – 6 jaar na de goedkeuring van het Beheersplan.

LT → Lange Termijn, uitvoering na 6 jaar na de goedkeuring van het Beheersplan.

GT → Geen Termijn bepaald, uitvoering op basis van voorafgaand werk of monitoring.

Een overzichtstabel is opgenomen onder § 8.2.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk

Waasmunster

6. MAATREGELEN.

6.1. TERUGKERENDE MAATREGELEN: HET EXTERIEUR.

Voorafgaandelijke nota: het gewoon onderhoud veronderstelt regelmatige rondgangen door leden van de Kerkraad. Eén volledige en grondige inspectie op jaarlijkse basis is een noodzaak. In welbepaalde gevallen kan bij de beoordeling de assistentie van specialisten gevraagd worden.

6.1.1. De toren:

6.1.1.1. Het stenen gedeelte:

Inventaris 3.1.1.1.

De kalkzandstenen muren vertonen donkere plekken, bijzonder uitgesproken op de steunberen. Op lagere niveaus is er mosgroei aanwezig, vooral op de boog boven de poort. Volgens het KIK¹² zijn beide verschijnselen vocht gebonden. In overleg met deze dienst dient er niet ingegrepen te worden tenzij het regelmatig verwijderen van het mos. Dit dient eerst droog met een harde nylonborstel (géén stalen borstel!) te gebeuren. Nadien moet er gereinigd worden met dezelfde borstel met zuiver water (zonder gebruik van welk product dan ook). De boog boven de poort kan zo regelmatig onderhouden worden door leden van de Kerkraad.

Sporadisch wordt het loskomen van kalkzandstenen vastgesteld, vooral aan de steunberen en rond deuren en ramen. Jaarlijks te controleren door de Kerkraad en, indien vastgesteld, opnieuw op te metsen en te voegen door een onderaannemer.

De muurankers van de torenschacht zijn te behandelen tegen oxidatie en te herschilderen om de 10 jaar door een onderaannemer met een hoogtewerker.

De wijzers van de 4 uurwerken zijn met een dunne stalen draad beschermd tegen het erop zitten door vogels. Deze zijn te controleren door Monumentenwacht tijdens hun driejaarlijkse inspectie. De zwarte achtergrond is om de 7 jaar te schilderen door een onderaannemer, met een hoogtewerker.

Ondanks de duivenweringen blijft bevuiling door uitwerpselen en poging tot het bouwen van nesten mogelijk. Een jaarlijkse controle door de Kerkraad op de intacte aanwezigheid van de duivenwering, inclusief de netten voor de galmgaten, is noodzakelijk rekening houdend met de agressiviteit van de kauwen.

De ramen in de noord- en zuidgevel ter hoogte van de uurwerkkamer zijn te herschilderen om de 10 jaar door een onderaannemer met hoogtewerker.

Tegen de muren groeit er onkruid wat op termijn er ook schadelijk voor kan zijn en twee keer per jaar manueel verwijderd moet worden, dus zonder gebruik te maken van onkruidbestrijders, door de groendienst van de gemeente.

¹² Koninklijk Instituut voor Kunstpatrimonium

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

6.1.1.2. De torenspits:

Inventaris 3.1.1.2.

De leibedekking, de goten en de kilgoten evenals de loden bekleding worden om de 3 jaar gecontroleerd door Monumentenwacht. Deze controle kan leiden tot (zeer) kleine herstellingen welke dan door Monumentenwacht zelf worden uitgevoerd. Grotere herstellingen, dan te beschouwen als een éénmalige maatregel, zijn altijd mogelijk maar niet te voorzien. Er zijn bijvoorbeeld pyrietinsluitsels, welke door afschilfering perforaties – en bijgevolg lekken – kunnen veroorzaken, vastgesteld maar ze hebben nog geen gevolgschade veroorzaakt.

XVI. Pyrietinsluitsels leien.

De torenkapellen worden in 2019 gerestaureerd en zijn dan om de 7 jaar te herschilderen, dus niet te overschilderen, door een onderaannemer. Let op: dit vereist stellingbouw.

Het ijzerwerk op de toren, bestaande uit smeedijzeren kruisbloemen op de torenkapellen en de vergulde haan en bol evenals de kruisbloem op de traptoren zijn om de 10 jaar te behandelen tegen corrosie en te schilderen.

Er is een niet-aangesloten bliksembeveiliging aanwezig: tijdens de driejaarlijkse inspectie door Monumentenwacht na te gaan op eventueel loskomen van onderdelen die schade kunnen berokkenen.

Het houten skelet en dakbeschoot zijn jaarlijks te controleren op klopkever, houtrot en eventuele lekken tijdens de rondgang door de Kerkraad en tijdens de 3-jaarlijkse inspectie door Monumentenwacht. Actieve aantasting zal onmiddellijk behandeld worden door een gespecialiseerde onderaannemer.

6.1.2. De daken, algemeen:

Algemeen:

1. De beveiliging op de daken wordt op driejaarlijkse basis gebruikt, en meteen gecontroleerd, door Monumentenwacht. Het systeem is uit te breiden, voorwerp van een éénmalige maatregel.
2. De leibedekking, de goten en de kilgoten evenals de loden bekleding worden om de 3 jaar gecontroleerd door Monumentenwacht. Deze controle kan leiden tot (zeer) kleine herstellingen welke dan door Monumentenwacht zelf worden uitgevoerd. Grotere herstellingen, dan te beschouwen als een éénmalige maatregel, zijn altijd mogelijk maar niet te voorzien. Er zijn bijvoorbeeld pyrietinsluitsels, welke door afschilfering perforaties – en

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

bijgevolg lekken – kunnen veroorzaken, vastgesteld maar ze hebben nog geen gevolgschade veroorzaakt.

3. Jaarlijks dient de technische dienst van de gemeente tijdig verzocht te worden de bomen rond de kerk te snoeien op het geëigende moment, *zie 5^e post onder 5.1.* Monumentenwacht merkt op dat de bomen schadelijk zijn voor het gebouw.
4. Het houtwerk aan alle goten is op korte termijn te herschilderen. Op meerdere plaatsen, ter hoogte van de naden tussen de planken is er een begin van houtrot en is behandeling noodzakelijk. Nadien is een herschildering om de 7 jaar te voorzien, dus geen overschildering, door een onderaannemer.

6.1.2.1. Het zadeldak boven het schip en het koor:

Inventaris 3.1.2.1.

Er is een niet-aangesloten bliksembeveiliging aanwezig: tijdens de driejaarlijkse inspectie door Monumentenwacht na te gaan op eventueel loskomen van onderdelen die schade kunnen berokkenen.

Het gebinte en het dakbeschot zijn jaarlijks te controleren op klopkever, houtrot en eventuele lekken tijdens de rondgang door de Kerkraad en tijdens de 3-jaarlijkse inspectie door Monumentenwacht. Actieve aantasting zal onmiddellijk behandeld worden.

6.1.2.2. De daken boven de zijbeuken:

Inventaris 3.1.2.2.

Aan het oostelijk einde van beide zijbeuken hebben het dakvlak en de aansluitende kilgoot een ongeveer gelijke hellingsgraad met soms plaatselijk waterinfiltratie doordat het regenwater tussen de loodbekleding en de leibedekking kan lopen. Tijdens de driejaarlijkse inspectie door Monumentenwacht te controleren.

De goten dienen jaarlijks minstens één keer (na de herfst) gereinigd te worden. Daarvoor wordt de brandweer uitgenodigd, *zie 4e post onder 5.1.*

Het gebinte, muurplaten en het dakbeschot zijn jaarlijks te controleren op klopkever, houtrot en eventuele lekken tijdens de rondgang door de Kerkraad en tijdens de 3-jaarlijkse inspectie door Monumentenwacht. Actieve aantasting zal onmiddellijk behandeld worden.

6.1.2.3. De daken van de afhangen:

Inventaris 3.1.2.3.

Op het plat dakje tussen de koorsluiting en de sacristie werd roofing gebruikt. Gezien de kwetsbaarheid van dat materiaal in combinatie met de veelvuldige aanwezigheid van roofvogels is dit jaarlijks te controleren tijdens de rondgang door de Kerkraad.

De onderzijde van de daken van de sacristie en de stookruimte zijn niet bereikbaar.

Het dak van de traptoren wordt ondersteund door een gebinte dat moeilijk bereikbaar is vermits het zich boven de wenteltrap bevindt. Jaarlijks te controleren op controle op houtkever, houtrot en lekken tijdens de rondgang door de Kerkraad en tijdens de 3-jaarlijkse inspectie door Monumentenwacht.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

6.1.3. De muren:

Inventaris 3.1.3.

6.1.3.1. Steen:

De kalkzandstenen muren vertonen donkere plekken, bijzonder uitgesproken op de steunberen. Op lagere niveaus is er mosgroei aanwezig. Volgens het KIK zijn beide verschijnselen vocht gebonden, hoewel het opvallend is dat het evenveel voorkomt op de zuidelijke muur – waar er geen bomen aanwezig zijn – als op de noordelijke, allicht het gevolg van de plaatselijk gemiddeld hoge stand het grondwater. In overleg met deze dienst dient er niet ingegrepen te worden tenzij het regelmatig verwijderen van het mos. Zie het stenen gedeelte van de toren voor het advies van het KIK (6.1.1.1). Dit kan tegelijkertijd gebeuren met het verwijderen van het onkruid tegen de gevels, *zie verder*.

Er wordt sinds 2006 vastgesteld dat de (zandkalk)stenen van de deur- en ramenlijsten loskomen, zeer waarschijnlijk door de werken in de kerkomgeving. Dit dient jaarlijks gemonitord te worden door de Kerkraad.

De scheur tussen stookruimte en noordelijke zijbeuk werd in 2018 gedicht en lijkt gestabiliseerd te zijn maar blijft eveneens jaarlijks te monitoren door de Kerkraad. De stookruimte is een vroegere aangebouwde kapel die niet bouwkundig verbonden is met het kerkgebouw.

Een der steunberen is bovenaan losgekomen door waterinfiltratie gevolgd door vorst. Dit werd hersteld in 2018 maar kan mogelijk nog voorkomen bij andere steunberen, eveneens jaarlijks te monitoren door de Kerkraad.

Het onkruid tegen de muren moet twee keer per jaar manueel verwijderd worden, dus zonder gebruik te maken van onkruidbestrijders, *cfr. de toren § 6.1.1.1.*

6.1.3.2. De pui:

Inventaris 3.1.3.2.

Voor de smeedijzeren leuning *zie “De metalen elementen” § 6.1.3.6.*

6.1.3.3. De Calvarieberg:

Inventaris 3.1.3.3.

De beeldengroep, en in het bijzonder het plaasteren Christusbeeld, is niet geschikt voor een buitenopstelling. Sinds de restauratie in 2017, waarbij het laatste een bescherming tegen de atmosferische invloeden kreeg, wordt het in de werkplaats bewaard tot de Calvarieberg (terug) een afdak krijgt. Nadien zal het minstens jaarlijks gecontroleerd worden op eventuele schade door atmosferische invloeden.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

6.1.3.4. De grafkelders:

Inventaris 3.1.4.4.

De grafstenen en de grafkelders vragen geen bijzonder onderhoud. Zij mogen afgeschrobd worden met een harde nylon borstel en een neutraal zeepsop wanneer vanuit esthetisch oogpunt wenselijk. Toch is het raadzaam de Monumentenwachter funerair erfgoed te consulteren.

De grafkelder van de familie Ortegat, familie-eigendom maar visueel verbonden aan de bescherming van het kerkgebouw, dient 2 keer per jaar manueel onkruidvrij gemaakt te worden, eveneens zonder gebruik te maken van onkruidbestrijders, *cfr. de toren § 6.1.1.1.*

6.1.3.5. Het houtwerk:

Inventaris 3.1.3.5.

De poort in de westgevel en het toegangsdeurtje tot de traptoren zijn sterk onderhevig aan de atmosferische invloeden. Een regelmatige reiniging van de onderzijde is aangewezen. Het opfrissen van het schilderwerk dient om de 7 jaar te gebeuren. In verband met de bijzondere verf (kleurbeits van Scandinavische origine) kan de periode aangepast worden op basis van monitoring door de leden van de Kerkraad. Uitvoering door een gespecialiseerde schilder.

De toegangsdeur van de sacristie, de ramen van de sacristie en de stookruimte zijn om de 7 jaar te herschilderen. Hierbij moet men in het oog houden dat de roeden in de westelijke ramen van de stookruimte en de sacristie metalen zijn. Uitvoering door een onderaannemer.

De torenkapellen zijn mee opgenomen in *de torenspits*, § 6.1.1.2.

6.1.3.6. De metalen elementen:

Inventaris 3.1.3.6.

De behandeling van het torenkruis en de kruisbloemen op alle torenkapellen en de traptoren, de ramen in de toren en de muurankers is mee opgenomen in § “*De toren*”, 6.1.1.

De smeedijzeren hekkens van de pui en aan weerszijden van de poort, de muurankers inclusief de gevormde ankers op de noordwestelijke en zuidwestelijke gevelhoeken, de tralies voor de ramen van de sacristie en het stooklokaal evenals de kozijnen van het bovenlicht van de sacristiedeur, het kruis op het koor, het verluchttingsroosters van de stookplaats en dat van het toilet en tenslotte enkele beugels aan de grafstenen dienen om de 10 jaar tegen oxidatie behandeld en geschilderd te worden door een onderaannemer.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

6.2. TERUGKERENDE MAATREGELEN: HET INTERIEUR.

Algemeen:

- ↪ Zie § 5.1 voor de algemene onderhoudstaken. Het reinigen “op hoogte”, i. e. boven de top van de zuilen, is niet inbegrepen. Dit wordt niet aanbevolen met een bepaalde periode maar is afhankelijk van bijvoorbeeld grote werken in of buiten de kerk. Cfr. de toestand na de heraanleg van de kerkomgeving in 2006. Bij een eventuele uitvoering dient voor de hoogwerker een geschikt type geselecteerd te worden: het gemiddelde grondwaterniveau is vrij hoog maar bij lange droogte ontstaan er onder de vloer holtes. Tijdens de uitvoering dient de ophanging van de obiits gecontroleerd te worden.
- ↪ De vochtigheidsgraad in de kerk is quasi permanent 60 à 70%. Bij langdurige/hevige regenval kan de vochtigheidsgraad stijgen, mede als gevolg van hiervoor vermeld hoog niveau van de grondwaterspiegel. In voorkomend geval is schimmelvorming mogelijk op het voltapijt, op de vaandels en op het houtwerk. Deze elementen dienen regelmatig daarop gecontroleerd te worden door de koster en desgevallend moet hij bijkomend ventileren.
Nota: voor de orgels is 65% vochtigheidsgraad ideaal.
- ↪ Alle oppervlakten van de houten elementen moeten regelmatig ontstof wat belangrijk is in het kader van de insectenbeheersing, een van de grootste problemen in dit gebouw. Daarbij zal gecontroleerd worden of zich in het stof recent boormeel bevindt. Tegelijkertijd controleren of er verse uitvliegopeningen zijn en deze behandelen.

Aanbevelingen door Monumentenwacht.

Geïntegreerde insectenbeheersing.

Bij een curatieve behandeling tegen insecten is het van belang alle aantastingen tegelijk aan te pakken. Wanneer slechts enkele voorwerpen behandeld worden, is de kans immers groot dat insecten uit andere aangetaste voorwerpen migreren naar het behandelde voorwerp, tenminste als de omstandigheden gunstig zijn. Zachte houtsoorten (naaldhout, fruit hout, linde hout, spinhout, ...) zijn bijvoorbeeld altijd vatbaar voor aantasting door houtboorders terwijl duurzame houtsoorten (kernhout van eik) enkel in vochtige omstandigheden kunnen worden aangetast. Een algemene behandeling van alle aangetaste voorwerpen gevolgd door regelmatige controles én onderhoud is de meest geschikte methode. Indien toch gekozen wordt om in fasen te werken, kunnen eerst de losse voorwerpen behandeld worden. Wacht met het terugplaatsen van deze voorwerpen tot na de behandeling van de vaste interieurelementen. Regelmatig en gericht onderhoud van de voorwerpen (afstoffen van onderkant, bovenkant, niet zichtbare plaatsen) is onontbeerlijk om biologische aantasting te beperken.

Zie de publicatie van Monumentenwacht “Insecten” op de site

<http://www.monumentenwacht.be/publicaties/dieren-in-en-op-gebouwen-insecten>

- ↪ Voor de vloeren en de natuurstenen treden mag, in functie van de zoutuitbloei, slechts water gebruikt worden voor het verwijderen van hardnekkige vlekken. *Zie de publicatie van Monumentenwacht “Onderhoud van natuurstenen vloeren” op de site <https://www.monumentenwacht.be/publicaties/onderhoud-van-natuursteenvloeren>.*
- ↪ De twee voorgaande punten en de hiernavolgende details, met betrekking tot het halfjaarlijkse onderhoud, dient de onderaannemer duidelijke instructies te krijgen.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

6.2.1. De toren:

Inventaris 3.2.1.1.

Algemeen in verband met de veiligheid:

- ↳ de algemene netheid dient onderhouden te worden, in het bijzonder zal regelmatig het stof van de treden, van de hardstenen trap, verwijderd worden vermits deze de gladheid ervan verhogen;
- ↳ de muurverankering van het touw, dat dienst doet als leuning, dient eens per jaar gecontroleerd te worden, bijvoorbeeld voorafgaand aan bezoeken of gecombineerd met andere controles;
- ↳ de houten vloeren in de torenspits zijn op meerdere plaatsen zeer verzwakt. Het is raadzaam deze met twee – dus nooit alleen en evenmin met meer – personen te betreden en daarbij enkel voet neer te zetten op de onderliggende balken. Een volledige vervanging van alle vloeren dient overwogen te worden, zie § 6.4.1.1 bij de éénmalige maatregelen.

Algemeen:

- ↳ de toren werd regelmatig bevuild door duivenmest en nestmateriaal van kauwen. Na de geëigende afsluiting van de galmgaten en enkele andere openingen dient desondanks de toren eens per jaar, bij voorkeur in april-mei, gecontroleerd te worden op eventuele indringers door de Kerkraad. Via de openingen voor de straalverbinding (3.1.1.2) blijft het mogelijk dat vogels binnen dringen maar niet meer buiten geraken;
- ↳ controle van alle houten elementen (trappen, deuren, luiken, borden in de galmgaten, gewichtenkast oud uurwerk, ... op aantasting en/of veroudering. Schilderen is NIET aangewezen.

De stoel van de klokken dient jaarlijks door de Kerkraad grondig gecontroleerd te worden op eventuele vervormingen, loskomen van verbindingen etc., als gevolg van het slingeren van de klokken.

Het luidsysteem en het uurwerk wordt contractueel jaarlijks nagekeken door een gespecialiseerd bedrijf, zie 9^e post onder 5.1.

De trekstangen van de muurankers zijn verroest maar zij dienen niet behandeld en geschilderd te worden. Tijdens de jaarlijkse rondgang door de Kerkraad zal wel nagegaan worden dat het doorroesten niet de 10% van de nominale diameter overschrijdt, zo niet is actie aangewezen.

De ramen ter hoogte van de uurwerkkamer zijn eveneens om de zeven jaar te herschilderen door een onderaannemer.

De inkomhal is onderhevig aan de overheersende winden en vermits de toegangspoort frequent open is neemt de vervuiling snel toe. Afwassen en schilderen om de zeven jaar is aangewezen. De toegangsdeuren naar toren en tribune van doksaal, evenals de trap naar de tribune van het doksaal, dienen meegenomen worden bij de uitvoering. In de inkom is er links een deur, met gedeeltelijk glas in lood, die een sas vormt naar de toegang tot de kerk. Deze dient, evenals de zijdeuren en de poort naar het schip, opgenomen te worden in het onderhoud van het houtwerk in de kerk. Zie gewoon onderhoud, 2^e post onder 5.1.

De mat contractueel wordt om de 14 dagen vervangen door een gereinigd exemplaar, zie 3^e post onder 5.1.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

Het doksaal dient eveneens meegenomen te worden in het onderhoud. *Zie gewoon onderhoud, 2^e post onder 5.1.* Voor het grootorgel zie 6.2.4.1. De balustrade bestaat uit een metalen structuur aangevuld met houten elementen en vereist geen bijzonder onderhoud.

De natuurstenen lambriseringen (marmeren zuilen en wandplaten) op het gelijkvloers zullen ook meegenomen worden in het onderhoud nadat ze de – verder vermelde – eenmalige behandeling gekregen hebben. *Zie gewoon onderhoud, 2^e post onder 5.1.*

XVII. Doksaal.

6.2.2. De gebedsruimte:

6.2.2.1. Het hoogkoor, noordelijk en zuidelijk zijkoor:

Inventaris 3.2.1.2., 3.2.1.3. en 3.2.1.4.

Telkens, net voor het gewoon onderhoud, de altaren, het koorgestoelte, de communiebanken, bidbanken en de beelden controleren op houtborende insecten. Het onderhoud en de geïntegreerde insectenbeheersing moeten uitgevoerd worden overeenkomstig *het tekstvak onder § 6.2.*

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

Bijzondere aandacht is nodig voor het vrijwaren van de opening (kier) tussen lambrisering of plinten en de vloer. Indien nodig cementresten verder verwijderen.

Wanneer schimmel vastgesteld wordt dient deze droog verwijderd te worden met – per object – een doekje dat nadien weggegooid wordt om contaminatie te vermijden. Dit is onder meer het geval op de onderzijde van het dienstaltaar en in de binnenzijde van de koorgestoeltes.

Van de natuurstenen treden dient de witte zoutuitbloei droog verwijderd te worden. Nat onderhoud moet absoluut vermeden worden.

6.2.2.2. Het schip, de noordelijke en zuidelijke zijbeuken:

Inventaris 3.2.1.5., 3.2.1.6., 3.2.1.7.

De lambriseringen, inclusief deze rond de zuilen vooraan en de bergkasten achteraan links, de biechtstoelen, de armendis en de preekstoel dienen onderhouden te worden met inbegrip van de geïntegreerde insectenbeheersing, overeenkomstig *het tekstvak onder § 6.2.*

Wanneer schimmel vastgesteld wordt dient deze droog verwijderd te worden met – per object – een doekje dat nadien weggegooid wordt om contaminatie te vermijden. Dit is onder meer het geval in de armendis achteraan rechts en in de bergkasten achteraan links.

Let op: de meeste ornamenten aan de preekstoel zijn van fragiel plaaster. Het dak van het klankbord bestaat uit een dik lederen vel.

De zwart marmeren tegels vertonen op meerdere plaatsen witte zoutuitbloei. Ook voor de vloer geldt de regel om zoveel mogelijk nat onderhoud te vermijden. Het nat onderhoud heeft daarenboven vergrijzing van het houtwerk als gevolg.

De muren en plafonds zijn bepleisterd en bedekt met vliesdoek dat oneffenheden camoufleert. Enkel ontstoffen is aangewezen.

De glasramen bevinden zich langs de binnenzijde en mogen enkel omzichtig met een zachte borstel, type ragebol, ontstof worden. De verluchtingsopeningen dienen vrijgehouden te worden en de condensaatgaten van de voorzetbeglazing moeten eveneens vrij blijven, dit dient iedere 7 jaar gecontroleerd te worden.

6.2.3. De overige ruimtes:

6.2.3.1. De sacristie:

Inventaris 3.2.1.8.

In de sacristie komt hoofdzakelijk houtwerk in aanmerking voor onderhoud. Het betreft:

- ↳ De ramen, inclusief het bovenlicht van de inkom – in metalen kozijn – en de 4 ramen waarvan het westelijk gerichte metalen roedes heeft. Het onderhoud bestaat uit het herschilderen (vernissen) hetwelk kan gecombineerd worden met het schilderwerk van de buitenzijde, *zie 6.1.3.5.*
- ↳ De kasten en de deuren, alle geboend en mee te nemen in het halfjaarlijkse onderhoud door de onderaannemer, *zie 2^e post onder 5.1.* Daarbij moet ook de binnenzijde van de kastdeuren meegenomen worden vermits deze de vorming van schimmel vertonen. *Zie de fiche van Monumentenwacht “Houten meubilair boenen” 5.2.*
- ↳ De gedeeltelijke lambrisering vereist geen onderhoud.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

Nota: vermijd beschadiging van en boor nooit in de lambrisering van de sacristie, het materiaal bevat mogelijk asbest.

6.2.3.2. De stookruimte:

Inventaris 3.2.1.9.

Het is belangrijk er permanent op toe te zien dat er geen brandbare materialen opgeslagen worden in dit lokaal.

Het raam heeft metalen roedes. Het onderhoud bestaat uit het herschilderen (vernissen) hetwelk kan gecombineerd worden met het schilderwerk van de buitenzijde, *zie 6.1.3.5.*

De stookinstallatie wordt contractueel onderhouden door de installateur uitgezonderd de brander waarvoor een technicus van het merk komt, *zie 7^e post onder 5.1.*

6.2.3.3. De zolder:

Inventaris 3.2.1.10.

Deze ruimte is begrepen onder het onderhoud van de daken, *zie 6.1.2.1. en 6.1.2.2.*

6.2.4. De orgels.

Inventaris 3.2.3.

6.2.4.1. Het grootorgel van Johannes-Petrus Vereecken:

Inventaris 3.2.3.1.

Het jaarlijks onderhoud van het orgel dient contractueel vastgelegd te worden, na de restauratie welke opgenomen wordt in de hiernavolgende eenmalige maatregelen. *Zie 6.4.2.1.*

6.2.4.2. Het koororgel van Patrick Collon:

Inventaris 3.2.3.2.

Er bestaat een contract voor het jaarlijkse onderhoud, *zie 6^e post onder 5.1.*

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk

Waasmunster

6.3. EENMALIGE MAATREGELEN: HET EXTERIEUR.

6.3.1. De toren.

6.3.1.1. De toren, het stenen gedeelte:

Enkele openingen, niet doorlopend tot binnen, waar ooit balken rusten, dienen gedicht te worden. Er wordt geen periode vooropgesteld maar het zal uitgevoerd moeten worden bij de eerstvolgende gelegenheid dat er een stelling staat, hetzij een hoogtewerker wordt gebruikt.

De kalkzandstenen muren vertonen donkere plekken. Op lagere niveaus is er mosgroei aanwezig, vooral op de boog boven de poort. Volgens het KIK¹³ zijn beide verschijnselen vocht gebonden. In overleg met deze dienst dient er niet ingegrepen te worden. Er wordt dan ook geen termijn voorzien voor een volledige reiniging vermits deze niet nodig is voor de instandhouding van het gebouw. Het voegwerk dient gecontroleerd te worden en waar verweerd, hersteld en/of aangevuld te worden met een compatibele voegmortel.

6.3.1.2. De toren, de spits:

Dringend (in 2019-2020):

- ↳ De torenkapellen zijn alle dringend te restaureren (bevestigd door het rapport van Monumentenwacht). Een aantal elementen moeten vervangen worden door nieuwe, vooral op de westzijde. Het oud schilderwerk wordt verwijderd en opnieuw uitgevoerd met de nodige lagen geschikte grondverf. De originele kleuren worden hernomen.
- ↳ Het oude luik voor de vlaggenmast, op het hoogste niveau, dient vernieuwd te worden en op behoorlijk waterdichte wijze gesloten te kunnen worden. Bij voorkeur gelijktijdig met de restauratie van de torenkapellen.
- ↳ Monumentenwacht vraagt om genormeerde klimhaken te voorzien op de toren ter gelegenheid van de restauratie van de torenkapellen, overeenkomstig onderstaand schema. Let op: het dienen haken te zijn, geen ogen want die zijn onderworpen aan een jaarlijkse controle (Codex).

Op **Korte Termijn** (1 à 3 jaar):

- ↳ De bliksemafleider op geëigende wijze (terug) aansluiten op de aarde door een erkende installateur.

Op **Lange Termijn** (na 6 jaar):

- ↳ De leien dakbedekking vertoont veelvuldig pyrietinsluitsels. De toestand is op te volgen. Zie § 6.3.2. Ter gelegenheid van een eventuele vervanging – of na de vaststelling van lekken – dienen de loden kilgoten vervangen te worden in aangepast materiaal.

6.3.2. De daken, algemeen:

Algemeen: zie 6.1.2.

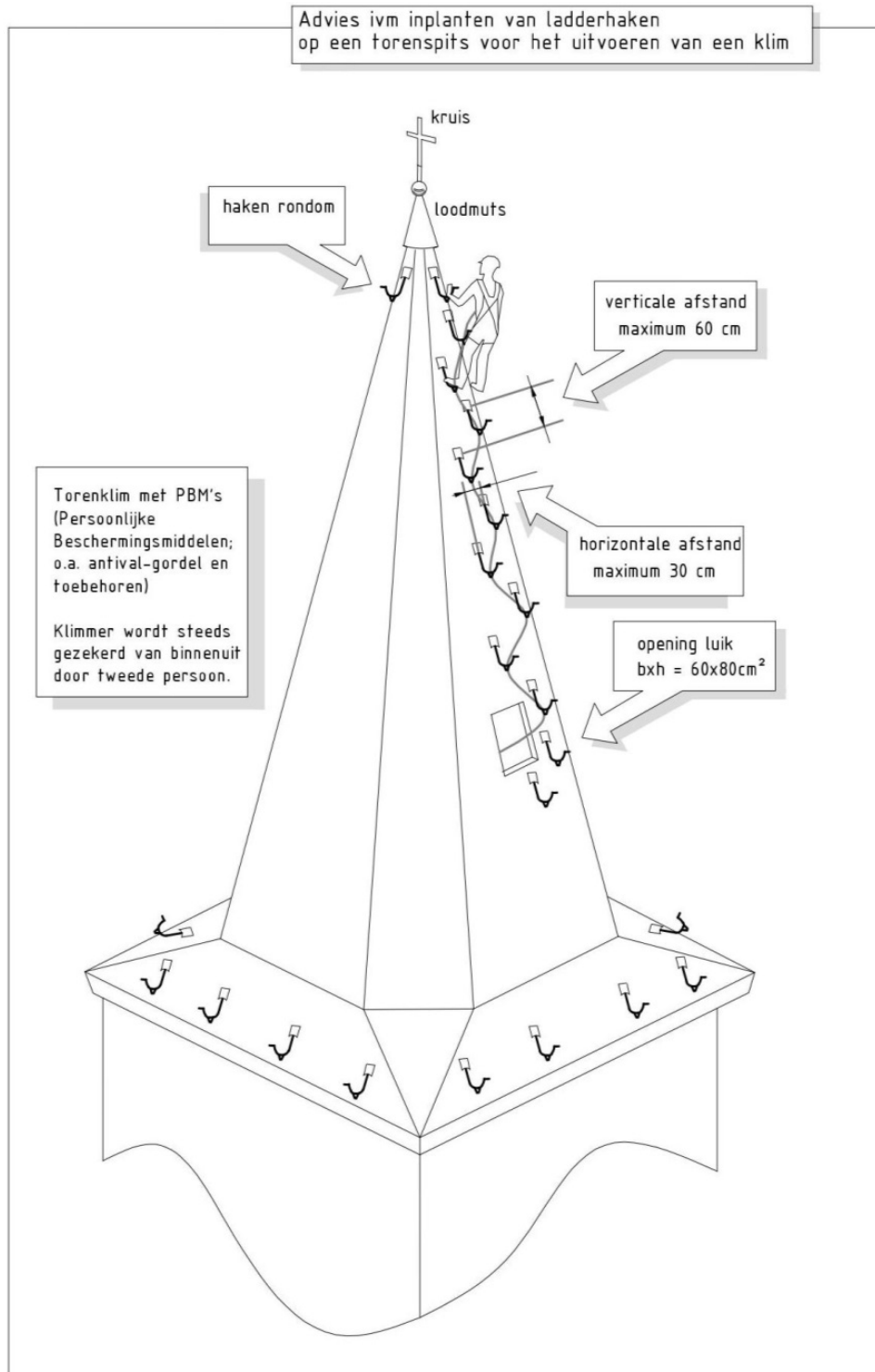
Op **Lange Termijn** (na 6 jaar):

- ↳ Op alle dakvlakken komen in de leien pyrietinsluitsels voor. De toestand lijkt gestabiliseerd maar dat neemt niet weg dat de leien ooit vervangen zullen moeten worden.

¹³ Koninklijk Instituut voor Kunstpatrimonium

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

Individuele vervanging is een weinig raadzaam alternatief. Rekening houdend met de huidige (2019) leeftijd/toestand kan men ervan uit gaan dat een globale vervanging aan de orde is tegen 2035. Bij die gelegenheid moeten de loden kilgoten vervangen worden in aangepast materiaal tenzij er eerder lekken worden vastgesteld.

XVIII. Klimhaken op de torenspits.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

6.3.2.1. Het zadeldak boven het schip en het koor:

Op **Lange Termijn** (na 6 jaar):

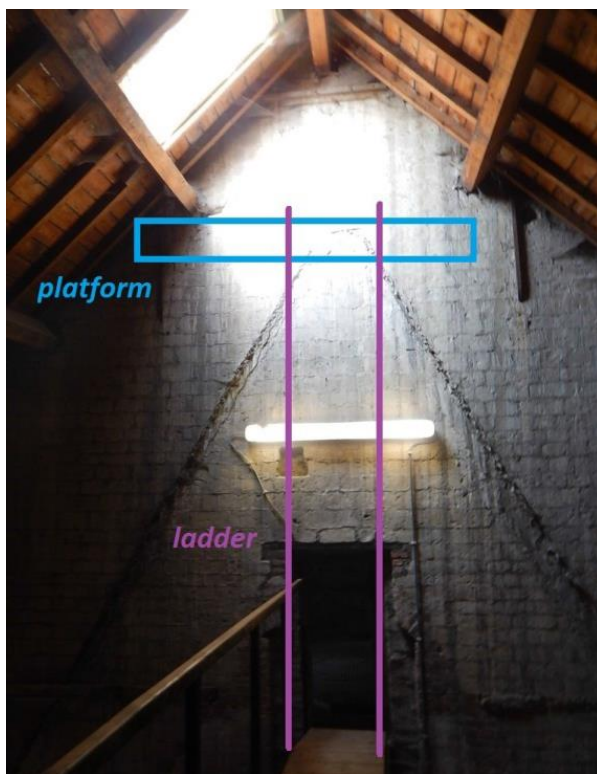
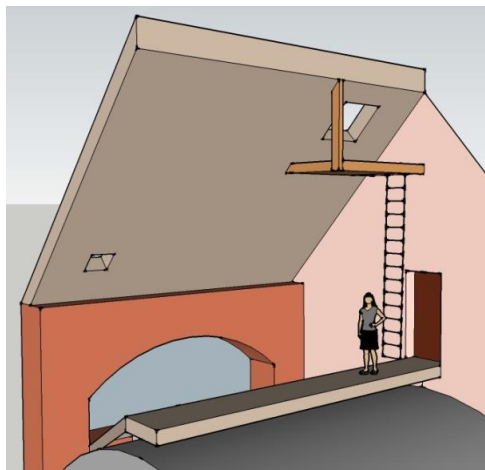
- ↪ Buiten: er werd vastgesteld dat zowat alle loden slabben en kilgoten te klein zijn. In 2016 werden de tekortkomingen aangepakt maar dat vormt geen definitieve oplossing. Mits regelmatige inspectie en kleine onderhoudsbeurten kan de situatie onder controle gehouden worden tot 2035 wanneer de leien mogelijk aan vervanging toe zijn. Dit tenzij de duidelijk veranderende intensiteit van regen, onweders en stormen vroeger ingrijpen vereist.

Op **Korte Termijn** (1 à 3 jaar):

- ↪ De bliksemafleider op geëigende wijze (terug) aansluiten op de aarde door een erkende installateur.

Dringend (in 2019-2020):

- ↪ Binnen: recent werden nieuwe aantastingen door de klopkever vastgesteld met de mogelijke noodzaak om minstens 1 balk te vervangen. Een behandeling tegen insecten moet uitgevoerd worden.
- ↪ Ter gelegenheid van de dakwerken in 2016 werden bijkomende luiken voorzien om de toegang tot het dak veiliger te maken. Er dienen nog vaste ladders en platformen geplaatst te worden om deze ook langs binnen veilig te kunnen bereiken, overeenkomstig de aanbevelingen van Monumentenwacht volgens onderstaande schetsen.

XIX. Ladders/platformen toegang daken.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

6.3.2.2. De daken boven de zijbeuken en de afhangen:

Op **T**ermijn (3 à 6 jaar):

- ↳ Bij de zuidelijke zijbeuk is op enkele plaatsen in de muurplaat beperkte maar vermoedelijk nog actieve aantasting door de grote klopper aanwezig. Om uitbreiding van de aantasting te voorkomen, is de structuur te behandelen en de eventueel verzwakte onderdelen te vervangen. Bij beide zijbeuken is telkens aan de oostzijde is de muurplaat tamelijk fel ingerot. De schade werd veroorzaakt door waterinfiltratie tussen de loden kilgoot en de leibedekking. Deze verrotte delen van de muurplaat moeten vervangen worden.
- ↳ Aan het oostelijk einde van beide zijbeuken hebben het dakvlak en de aansluitende kilgoot ongeveer een gelijke hellingsgraad met soms plaatselijk waterinfiltratie doordat het regenwater tussen de loodbekleding en de leibedekking kan lopen. Er zijn sporen van vroegere waterinfiltratie en het hout is plaatselijk aangetast door houtrot. Om verdere infiltratie te voorkomen moet op de loodbekleding van de kilgoten verbeteringswerken uitgevoerd worden (bijv. een opstaande rand).

6.3.3. De muren:

De muren van de zijbeuken dragen op verschillende plaatsen de sporen van het overstromen van de dakgoten en van de lekken van afvoerpijpen. Inmiddels zijn ze, na de vernieuwing van de dakgoten en de afvoerpijpen, uitgedroogd. De sporen zijn groen en zijn het gevolg van mosvorming. Er zijn ook donkere plekken, bijzonder uitgesproken op de steunberen. Volgens het KIK is ook dit verschijnsel vocht gebonden. In overleg met deze dienst dient er niet ingegrepen te worden. Er wordt dan ook geen termijn voorzien voor een volledige reiniging vermits deze niet nodig is voor de instandhouding van het gebouw. Het voegwerk dient gecontroleerd te worden en waar verweerd, hersteld en/of aangevuld te worden met een compatibele voegmortel.

Tussen de stookruimte en de noordelijke zijbeuk is aan de oostzijde over bijna de volledige hoogte van de gevel een verticale scheur. Deze is ook langs binnen zichtbaar. De situatie lijkt gestabiliseerd te zijn maar er is geen degelijke verbinding tussen stookruimte en noordelijke zijbeuk. De scheur is gedicht maar zal verder opgevoegd moeten worden. Er wordt geen termijn vooropgesteld doch het werk mag niet vergeten worden ter gelegenheid van een restauratie.

6.3.3.1. Steen:

Dringend (in 2019-2020):

- ↳ De kalkzandstenen deurlijsten vertonen zowel rond de deuren als rond de ramen losse en gedeeltelijk verschoven elementen. Deze dienen terug juist gepositioneerd en gefixeerd te worden.

6.3.3.2. De pui:

Op **K**orte **T**ermijn (1 à 3 jaar):

- ↳ Het platform van de pui bestaat uit blauwe hardsteen. Enkele elementen zijn weggeduwd, allicht door waterinfiltratie en aansluitende vorst. Het geheel is te demonteren, te reinigen, terug te plaatsen en zodanig te fixeren dat waterinfiltratie niet meer mogelijk is.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

6.3.3.3. De Calvarieberg:

Op **Korte Termijn** (1 à 3 jaar):

- ↪ De Calvarieberg moet dringend terug beschermd worden door een afdak, zoals eerder het geval was. Nadien kan het Christusbeeld, begin 2017 gerestaureerd, teruggeplaatst worden. Beide andere beelden moeten dan gerestaureerd en geconserveerd worden. Het afdak wordt zo mogelijk nog in 2019 geplaatst.

XX. Afdak boven Calvarie (1943).

6.3.3.4. Het houtwerk:

Zie 6.1.3.5.

Dringend (in 2019-2020):

- ↪ Ten einde de terugkerende maatregelen een degelijke vertrekbasis te geven dienen vooral de poort in de westgevel en het toegangsdeurtje naar de traptoren grondig ontdaan te worden van alle verf en vernis, de lacunes opgevuld te worden en terug beschermd te worden met een weerbestendige kleurbeits zoals in de Scandinavische landen gebruikt wordt.
- ↪ Glas, in klavervorm, te vervangen in westelijke gevel zolder rechter zijbeuk. Eveneens een, gekleurd, glas vervangen in een raam in de zuidelijke gevel van de sacristie.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

6.4. EENMALIGE MAATREGELEN: HET INTERIEUR.

6.4.1. Het gebouw:

6.4.1.1. De toren:

Dringend (in 2019-2020):

- ↳ Het houten skelet van de spits dient preventief behandeld te worden tegen de klopkever. In 2009 werden de bovenste 3 niveaus reeds behandeld, veiligheidshalve zal men nagaan of een herhaling ervan aan te bevelen is. Op het eerste niveau werd recent een zware aantasting vastgesteld. Tijdens de restauratie van de torenkapellen worden ter plaatse enkele delen vervangen. Het luik boven de trap, van de torenkamer naar de spits, zal dan ook vervangen moeten worden.

Op Termijn (3 à 6 jaar):

- ↳ De houten vloeren in de torenspits zijn op meerdere plaatsen, op alle niveaus, zeer verzwakt. Het is raadzaam deze met twee – dus nooit alleen en evenmin met meer – personen te betreden en daarbij enkel voet neer te zetten op de onderliggende balken. Een volledige vervanging van alle vloeren dient overwogen te worden. De noodzaak van vervanging van alleszins enkele planken dient grondig geëvalueerd en uitgevoerd te worden.

Na de restauratie van de torenkapellen:

- ↳ De toren, bevuild door duivenmest en nestmateriaal, dient volledig gereinigd te worden. Met ondersteuning door de technische dienst van de gemeente.

Na de installatie van de GSM-antennes:

- ↳ In de klokkenkamer zijn de vroegere afschermingen van de galmgaten te verwijderen en de afzaten mee te reinigen. Overeen te komen met de plaatsers van de GSM-antennes.

XXI. Klokkkamer (detail).

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

- ↪ De klokken zelf dienen ook grondig gereinigd te worden met water en een zacht reinigingsmiddel (bijvoorbeeld zeepvlokken) waarna grondig gespoeld moet worden (bijv. na voorgaand werk door vrijwilligers).

Op Lange Termijn (na 6 jaar):

- ↪ In de inkom is er links een deur, met gedeeltelijk glas in lood, die dienst doet als sas naar de deur die toegang geeft tot de kerk. Rechts is er niet een dergelijk sas, destijds werd overwogen aan die zijde een glazen wand met deur te voorzien. Dit plan kan terug actueel worden.

Op Korte Termijn (1 à 3 jaar):

- ↪ De trap naar de tribune van het doksaal is hetzij te vervangen hetzij grondig te restaureren. Het laatste houdt in het verwijderen van de verf, de inspectie van de treden met zo nodig een vervanging, de behadeling tegen insecten en het herschilderen. Uit te voeren in functie van de veiligheid (bijv. vrijwilligers).

XXII. Trap naar tribune doksaal.

Op Termijn (3 à 6 jaar):

- ↪ De natuurstenen lambriseringen (marmeren zuilen en wandplaten) van het doksaal op het gelijkvloers dienen grondig gereinigd te worden: diverse lagen boenwas zijn te verwijderen, de barsten en lacunes van de lambrisering opvullen met een op kleur gebrachte minerale restauratiemortel. De losse plaat aan de doksaaltrap is na te kijken en, indien nodig, terug verankeren van door specialisten natuursteen. Een natuursteenspecialist moet mogelijke oplossingen voorstellen voor de schade door vocht en zouten en aansluitend duidelijke instructies geven voor het halfjaarlijks onderhoud.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

6.4.1.2. Het hoogkoor:

Zie 3.2.1.2.

XXIII. Hoogkoor.

Op **Korte Termijn** (1 à 3 jaar):

- ↪ Het koorgestoelte: insectenaantasting opvolgen, plinten enkele millimeter verhogen, los onderdeel van de voet links nakijken en vastzetten.
- ↪ De communiebank: door insecten verzwakte zones opvolgen.
- ↪ De witgeschilderde houten beelden, van links S. Paulus en S. Andreas naar rechts S. Petrus en S. Jacobus, aantasting opvolgen en zo nodig curatief behandelen tegen insecten.
- ↪ De lambrisering rond de zuilen: links ontbreekt een stuk van de kroonlijst. Rechts zijn er onderaan uitvliegopeningen: te monitoren. Het stopcontact is behoorlijk te monteren.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

Op Termijn (3 à 6 jaar):

- ↳ Hoofdaltaar: door insecten aangetaste onderdelen, onder andere van de kaarsenbank, behandelen, bevestiging van alle stralen nakijken en, indien nodig, terug fixeren, verfspatten van de treden verwijderen (door natuursteen specialist).
- ↳ Het schilderij “Golgotha” in het hoofdaltaar reinigen, de opstuwing in de verflaag fixeren en de goudkleur van de sierlijst bijwerken. Uit te voeren door een restaurateur.

6.4.1.3. Het noordelijk zijkoor (O.L.V.):

XXIV. Noordelijk zijkoor.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

Op Korte Termijn (1 à 3 jaar):

- ↪ De communiebank: door insecten verzwakte zones opvolgen en zo nodig behandelen/herstellen waar nodig.
- ↪ De witgeschilderde houten beelden, van de Heilige Cecilia en de Heilige Barbara, aantasting opvolgen en zo nodig curatief behandelen tegen insecten.
- ↪ Van het tabernakel het draaimechanisme van het deurtje aanpassen om mechanische beschadiging te voorkomen. Aangetaste onderdelen ontstoffen en behandelen. Opgestuwde verflagen binnenzijde achterwand laten fixeren door een restaurateur.
- ↪ Het zijaltaar ontstoffen in functie van insectenbeheersing, losse onderdelen herbevestigen en verzwakte ornamenten consolideren.

6.4.1.4. Het zuidelijk zijkoor (Sint-Anna):

XXV. Zuidelijk zijkoor.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

Op **Korte Termijn** (1 à 3 jaar):

- ↳ De communiebank: door insecten verzwakte zones opvolgen.
- ↳ De witgeschilderde houten beelden, van links Sint-Rochus met 2 engelen en rechts van de Sint Ambrosius, aantasting opvolgen en zo nodig curatief behandelen tegen insecten.
- ↳ Het schilderij “Verrezen Christus en de boetvaardige zondaars” reinigen, de buikvorming wegwerken, de scheuren verlijmen, de vernislaag afdunnen, de oude retouches vervangen, de opstuwning verlaag fixeren, de lacunes invullen en een nieuwe vernislaag aanbrengen. Uit te voeren door een restaurateur.
- ↳ Het zijaltaar ontstoffen in functie van insectenbeheersing, losse onderdelen herbevestigen en verzwakte ornamenten consolideren. Aan de zuidelijke zijkant losse onderdelen van kapitelen moeten duurzaam herbevestigd worden. De opgestuwde verflagen laten fixeren door een restaurateur.

6.4.1.5. Het schip:

Op **Korte Termijn** (1 à 3 jaar):

- ↳ De preekstoel: de zone in de knoop van de stam opvolgen in functie van insectenbestrijding. De ornamenten verlijmen, de lacunes van de breuken inkitten en retoucheren, reinigen en zo nodig verlaag voorzien van nieuwe bescherming.

Op **Lange Termijn** (na 6 jaar):

- ↳ Algemene opfrissingswerken bepleistering wanden en plafonds: afwerkklagen opfrissen.

Opmerking:

- ↳ De waterdichte behandeling van 3 zuilen is geen goede oplossing volgens het KIK. Vochtproblemen mogen niet ingekapseld worden zodat er geen controle meer is op de gevolgen van die vochtopname.

6.4.1.6. De noordelijke zijbeuk:

Op **Korte Termijn** (1 à 3 jaar):

- ↳ De lambrisering: insectenaantasting opvolgen, voegen en verluchtungskieren zo nodig vergroten onder meer door nog aanwezige cement te verwijderen. De aangetaste delen van de westelijke – in de lambrisering ingebouwde – kasten behandelen.
- ↳ De biechtstoelen: de uitvliegopeningen opvolgen, indien ze nog actief zouden zijn de behandeling tegen insecten uitvoeren, vooral op de stijlen van de oostelijke biechtstoel rechts.

6.4.1.7. De zuidelijke zijbeuk:

Op **Korte Termijn** (1 à 3 jaar):

- ↳ De lambriseringen: insectenaantasting opvolgen, voegen en verluchtungskieren zo nodig vergroten onder meer door nog aanwezige cement te verwijderen. De spinhoutstrook lokaal behandelen.
- ↳ De biechtstoelen: de uitvliegopeningen opvolgen, indien ze nog actief zouden zijn de behandeling tegen insecten uitvoeren. Dit betreft vooral bij de plinten bij de westelijke biechtstoel en de onderkanten van de kniebankjes bij de oostelijke biechtstoel. De losse stijl is beter te fixeren bij die laatste biechtstoel.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

Op **Lange Termijn** (na 6 jaar):

- ↳ Pleisterwerk: de zone met beschadigd pleisterwerk ter hoogte van statie X oprissan en consolideren.

6.4.1.8. De stookruimte:

Zie ook 6.3.3.1. § 2.

6.4.1.9. De zolder:

Zie ook 6.3.2.1. § 3.

6.4.1.10. De vloeren

Op **Termijn** (3 à 6 jaar):

- ↳ De natuurstenen vloer in de bidruimte is gedeeltelijk bedekt met erop gekleefd tapijt. Dit sluiten zo de stenen af waardoor die beschadigd worden door vocht en het is bijgevolg te verwijderen. Desgevallend kan – in functie van het comfort van de kerkgangers – een niet-gekleefd tapijt gelegd worden, maar enkel onder de stoelen in het schip. De zwaar beschadigde tegels vervangen door tegels met dezelfde afwerkingsgraad cfr. deze gebruikt na de plaatsing van het luchtkanaal voor de verwarming.

6.4.2. De orgels.

6.4.2.1. Het grootorgel van Johannes-Petrus Vereecken:

Het orgel is na de restauratie in 1961 eigenlijk een verschillend instrument geworden. Het originele was gebouwd voor de tijdseigen “romantische muziek” terwijl het na de ombouw meer gericht was op “barokke” literatuur. Het grootste gedeelte van het originele orgel (orgelkast, windladen en het grootste gedeelte van het pijpwerk) is echter nog steeds aanwezig.

Vereecken heeft een zeer degelijk, naar de toen geldende norm in Vlaanderen, groot orgel gebouwd dat volgens zijn kwaliteitseisen enkele honderden jaren meekan. Een minpunt is de harde speelmechaniek, te weten de mechanische overbrenging van de toetsen naar de kleppen van de windlade waarop het pijpwerk is opgesteld.

De mechanische speel- en registermechaniek werd vervangen door nieuwe klavieren en pedaal, een elektro-pneumatisch systeem (met uitbreiding van de registers) dat de bespeelbaarheid van het orgel voor de organist comfortabeler maakt. Maar het gebruikte materiaal is kwalitatief inferieur en niet door de traditionele orgelbouw aanvaard wat de bedrijfszekerheid in het gedrang kan brengen. Verder werden registers verwijderd, verplaatst en/of aangepast waardoor men niet meer **in** de kast kan voor onderhoud.

Alle geconsulteerde experts, onder andere van het Agentschap Onroerend Erfgoed, raden het terugkeren naar het originele concept aan maar het is, ter wille van de bespeelbaarheid en het mislukken van andere restauratieprojecten, dan wel aangewezen om de tussituatie van het voetklavier minimaal tot d' ("re") af te dwingen. Het orgel is niet in al te slechte staat ware het niet dat de momenteel ontbrekende registers van primordiaal belang zijn. Het grootste gedeelte stamt nog uit 1864.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

Conclusie: een restauratie, met aansluitend instandhouding, is noodzakelijk. Het betekent een terugkeer naar het originele instrument, zij het met inachtnaam van de opmerking qua pedaal (voetklavier) en een oplossing voor de bespeelbaarheid bestaande uit hoogwaardig materiaal.

Op Termijn (3 à 6 jaar):

- ↳ De voorbereiding van de restauratie, bestaande uit het opmaken van een restauratiedossier door een expert.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

7. OPVOLGING.

Het wordt aanbevolen binnen de Kerkraad een technisch onderlegd iemand aan te stellen als verantwoordelijke voor het gebouw. Het Beheersplan is zijn gids en agenda voor de opvolging van de terugkerende maatregelen. Hij doet regelmatig een ronde, in het bijzonder na extreme weersomstandigheden.

Hij houdt een dagboek bij betreffende de vaststellingen tijdens zijn rondes. Minstens éénmaal per jaar brengt hij verslag uit aan de voltallige Kerkraad. Eens per jaar ook wordt die ook uitgenodigd voor de rondgang.

Hij volgt de correcte uitvoering van de onderhoudscontracten op evenals van de andere terugkerende taken door gemeente en brandweer. Hij nodigt tijdig de Monumentenwacht uit voor de 3-jaarlijkse inspectie.

Van werken dienen gedetailleerde verslagen overgemaakt te worden aan het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Het Agentschap Onroerend Erfgoed dient ook regelmatig, bijv. om de 5 jaar, uitgenodigd te worden voor een evaluatie van het onderhoud.

BEHEERSPLAN

Onze Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Pauluskerk Waasmunster centrum

Samenvattende tabel	
Perimeter van gebied waarvoor je het beheersplan opmaakt (met schaal en N-pijl)	Hoofdstuk 1, blz. 8/81: “Identificatie en Situering”. Bijlage 9.1., blz. 76/81: Kadasterplan met schaal en N-pijl.
Lijst van geplande werkzaamheden <i>(aanvullende info)</i>	“Eenmalige maatregelen” Hoofdstuk 8.2., blz. 64-65/81: Overzicht. Bijlage 9.3., blz. 79-80/81: Status eenmalige maatregelen.
Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating	N.v.t.
Lijst van ZEN-erfgoed met aanduiding op kaart	N.v.t.
Lijst van ontsluitingswerken voor open erfgoed	N.v.t.
Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is	N.v.t.
Lijst van cultuurgoederen	Hoofdstuk 8.3., § 1., blz. 66-72/81: Tabel vast te beschouwen cultuurgoederen. Hoofdstuk 8.3., § 2., blz. 75/81: Afbeelding XXIX waarop de schilderijen zijn aangeduid.
Lijst van geplande werkzaamheden aan een orgel dat dateert van na de Eerste Wereldoorlog	N.v.t.
Bibliografie (overzicht referenties)	Hoofdstuk 2., § 1., blz. 10/81: Enkel vermelding bronnen historische nota. Aanbevelingen Monumentenwacht KIK, ... zijn vermeld in de tekst zelf.
Extra bijlage (bvb. foto's, ...)	N.v.t. (foto's opgenomen in de tekst)

Hiervoor vermelde bijlagen zijn geen afzonderlijke documenten, wel opgenomen in hoofdstuk (9).

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

8. TOEVOEGINGEN.

8.1. OVERZICHTSTABEL TERUGKERENDE MAATREGELEN.

8.1. OVERZICHTSTABEL TERUGKERENDE MAATREGELEN. p 1/2															
Item	Hoofdverdeling	Onderverdeling	Positie	Werk	1 ^e maal	Periode						Kostenpost			
						2/maand	2/jaar	jaarlijks	3-jaarlijks	7-jaarlijks	10-jaarlijks	door	vast	offerte	
00	Onderhoud, opvolging	algemeen	interieur	kuisen en klimaatbeheersing	2000	wekelijks						koster	✓		
01			interieur	kuisen, boenen houtwerk (per 1/3)	2006		✓						onderaannemer	✓	
02			mat inkom	reinigen	2006	✓			✓				contract met onderaannemer	✓	
03			goten	reinigen (na de herfst)	2018				✓				brandweer	n.v.t.	
04			omringende bomen	snoeien	2018				✓				technische dienst gemeente	n.v.t.	
05			orgels	onderhoud	2017				✓				contract met orgelbouwer	✓	
06			centrale verwarming	onderhoud	2006				✓				contract met onderaannemer	✓	
07			alarmsysteem	onderhoud	2009				✓				contract met onderaannemer	✓	
08			klokken & uurwerk	onderhoud	2010				✓				contract met onderaannemer	✓	
09			brandblusapparaten	onderhoud	2014				✓				contract met onderaannemer	✓	
10				volledig gebouw	opvolging	1979			✓				voetganger Kerkraad	n.v.t.	
11			opvolging	2018				✓			Monumentenwacht	✓			
12	Toren exterieur	stenen gedeelte	kalkzandstenen boog boven de poort	mos verwijderen	2018			✓				Kerkraad/vrijwilligers	n.v.t.		
13			kalkzandstenen algemeen	controle op los komen, zo nodig voegen	2018				✓				Kerkraad, onderaannemer	n.v.t.	
14			duivenweringen	controle op integriteit	2012				✓				Kerkraad	n.v.t.	
15			muurankers	behandelen tegen oxidatie en schilderen	2019						✓		onderaannemer		✓
16			2 ramen t.h.v. uurwerkkamer	herschilderen	1983						✓		onderaannemer		✓
17			4 wijzerplaten	beveiliging wijzers controleren	2010					✓			Monumentenwacht	✓	
18				schilderen achtergrond	2010						✓		onderaannemer		✓
19				tegen muren op straatniveau	verwijderen onkruid (geen bestrijders!)	2019			✓				technische dienst gemeente	n.v.t.	
20				leibedekking, goten, kilgoten en loden bekleding	controle	2018				✓			Monumentenwacht	✓	
21				torenkapellen	herschilderen	2019					✓		onderaannemer		✓
22				ijzerwerk, kruisbloemen op kapellen & traptoren, vergulde haan & bol toren	behandelen tegen oxidatie en schilderen	2019						✓	onderaannemer		✓
23		bliksembeveiliging	niet aangesloten, controle op loskomen	2018				✓			Monumentenwacht	✓			
24		houten skelet en dakbeschot	controle op houtkever, houtrot, lekken	2019				✓			Kerkraad & Monumentenwacht	n.v.t.			
25	Daken	algemeen	beveiliging	controle	2018				✓			Monumentenwacht	✓		
26			leibedekking, goten, kilgoten en loden bekleding	controle	2018				✓				Monumentenwacht	✓	
27			dakgoten	herschilderen	2020					✓			onderaannemer		✓
28		zadeldak boven het schip en het koor	bliksembeveiliging	niet aangesloten, controle op loskomen	2018				✓			Monumentenwacht	✓		
29			gebinte, muurplaten en dakbeschot	controle op houtkever, houtrot, lekken	2018				✓			Kerkraad & Monumentenwacht	n.v.t.		
30			kilgoot oostelijk uiteinde daken	controle op mogelijke waterinfiltratie	2018				✓			Monumentenwacht	✓		
31		daken boven zijbeuken	gebinte, muurplaten en dakbeschot	controle op houtkever, houtrot, lekken	2018				✓			Kerkraad & Monumentenwacht	n.v.t.		
32			plat dak koorsluiting - sacristie	controle roofing	2016				✓			Kerkraad	n.v.t.		
33		daken van afhangen	dak traptoren	controle op houtkever, houtrot, lekken	2018				✓			Kerkraad & Monumentenwacht	n.v.t.		

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

8.1. OVERZICHTSTABEL TERUGKERENDE MAATREGELEN. p 2/2

Item	Hoofdverdeling	Onderverdeling	Positie	Werk	Periode							Kostenpost					
					1 ^e maal	2/maand	2/jaar	jaarlijks	3-jaarlijks	7-jaarlijks	10-jaarlijks	door	vast	offerte			
34	Muren exterieur		kalkzandstenen algemeen	controle op los komen rond deuren/ramen	2018				✓				Kerkraad	n.v.t.			
35			mos verwijderen	?					✓					Kerkraad/vrijwilligers	n.v.t.		
36			scheur tussen stookruimte en zijbeuk	monitoren	2018					✓				Kerkraad	n.v.t.		
37			verbinding steunberen-muren	monitoren	2018					✓				Kerkraad	n.v.t.		
38			tegen muren op straatniveau	verwijderen onkruid (geen bestrijders!)	2019			✓						technische dienst gemeente	n.v.t.		
39			Calvarieberg	beeldengroep	controle op schade door weersinvloeden	?				✓					Kerkraad	n.v.t.	
40		grafkelders	grafstenen & grafkelders	contact Monumentenwachter funerair erfgoed										Kerkraad	n.v.t.		
41			grafkelder fam. Ortegat	verwijderen onkruid (geen bestrijders!)	2019				✓					technische dienst gemeente	n.v.t.		
42		houtwerk	toegangspoort/torendeur	regelmatig onderzijde reinigen	2018	✓								koster		✓	
43				verf verwijderen tot op blank hout	2019						✓				onderaannemer		✓
44				herschilderen met Scandinavische kleurbeits	2019						✓				onderaannemer		✓
45				deur sacristie	herschilderen	2020					✓				onderaannemer		✓
46				ramen sacristie/stookruimte	herschilderen (let op metalen roeden)	2020					✓				onderaannemer		✓
47		metalen elementen	smeedijzeren hek pui & aan weerszijden poort, gevormde muurankers gevelhoeken, tralies ramen sacristie en stooklokaal, bovenlicht deur sacristie, kruis op het koor, verluchttingsroosters stooklokaal en toilet, beugels grafstenen	behandelen tegen oxidatie en schilderen	2020							✓		onderaannemer		✓	
48		Interieur	algemeen	alles boven top zuilen	reiniging volgens noodzaak (na grote werken)	2007								onderaannemer		✓	
49				obiits	ophanging controleren t.g.v. vorig punt	2019									Kerkraad	n.v.t.	
50	koor, schip en beuken, doksaal			controle op schimmel bij vochtigheidsgraad > 65%	2018	✓								koster		✓	
51	natuurstenen vloeren en treden		oppervlakten alle houten elementen	ontstoffen & controle op aantasting door insecten	2006			✓						onderaannemer		✓	
52			droog reinigen, enkel water voor hardnekkige vlekken	2006			✓							onderaannemer		✓	
53			traptoren	treden stofvrij houden	2017					✓				technische dienst gemeente	n.v.t.		
54	toren		toren	controle verankering touw (leuning)	2018				✓					Kerkraad	n.v.t.		
55				t.h.v. spits en klokkenkamer	indringen vogels (april-mei)	2012					✓				Kerkraad	n.v.t.	
56				alle houten elementen	controle aantasting/veroudering	2019					✓				Kerkraad	n.v.t.	
57				klokkenstoel	controle op gevolgen trillingen	2008					✓				Kerkraad	n.v.t.	
58				trekstangen muurankers	controle op doorroesten	2018					✓				Kerkraad	n.v.t.	
59				ramen binnenzijde	schilderen	?							✓		onderaannemer		✓
60	inkomhal		afwassen en schilderen	2019							✓		onderaannemer		✓		
61	gebedsruimte		doksaal (beneden & boven)	meenemen in 6-maandelijks onderhoud	2006			✓						onderaannemer		✓	
62			koren, schip, zijbeuken	zie algemeen	2006			✓						onderaannemer		✓	
63			ramen, voorzetramen	controle vrijhouden verluchttings- & condensaatopeningen	2016							✓		onderaannemer		✓	
64	sacristie		ramen en luikjes binnenzijde	vernissen (samen met de buitenzijde)	?						✓			onderaannemer		✓	
65			kasten en deuren	meenemen in 6-maandelijks onderhoud	2006			✓						onderaannemer		✓	
66	stookruimte	raam en luikjes binnenzijde	vernissen (samen met de buitenzijde)	?						✓			onderaannemer		✓		

Ⓜ de cursieve data betekenen de start in het kader van het beheersplan vermits de eerste maal niet bekend is

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

8.2. OVERZICHTSTABEL EENMALIGE MAATREGELLEN.

8.2. OVERZICHTSTABEL EENMALIGE MAATREGELLEN p. 1/2						
Hoofdverdeling	Onderverdeling	Positie	Werk	Door	Opmerking	
D → Dringend, uit te voeren in de periode 2019-2020.						
Exterieur	Toren	Stenen gedeelte	oude openingen (rustpunten balken) dichtn	onderaannemer	bij beschikbare stelling of hoogtewerker DRINGEND	
		Spits	torenkapellen restaureren oud luik t.b.v. vlaggenmast vervangen genormeerde klimhaken plaatsen			
	Muren	Deurlijsten	wegnemen, oude cement verwijderen, heropbouwen	onderaannemer	<i>besteld</i>	
		Calvarieberg	afdak - naar vroeger model - plaatsen	vrijwilligers?	nadien Christusbeeld terug plaatsen	
	Houtwerk	Poort in westgevel & torendeurtje	schuren tot op blank hout, herstellen & schilderen	onderaannemer	met hulp vrijwilligers, kleurbeits van Scandinavische kwaliteit	
Interieur	Toren	Ramen	westelijke gevel zolder zijbeuk vervangen glas sacristie vervangen glas	onderaannemer		
		Luik tussen klokkenkamer en spits	te vervangen	onderaannemer	samen met de werken aan de toren onder "exterieur"	
		Skelet spits niveau's 1 tot 4	behandelen tegen klopkever	onderaannemer		
	Daken	Zadeldak boven schip	(minstens) 1 balk vervangen, behandelen tegen insecten ladders en platformen plaatsen naar luiken	onderaannemer	vóór de volgende inspectie door monumentenwacht veilige toegang tot	
KT → Korte Termijn, uitvoering in de periode 1 – 3 jaar.						
Exterieur	Toren	Bliksembeveiliging	(terug) aansluiten op aarde	onderaannemer	erkend onderaannemer	
	Zadeldak schip en koor	Bliksembeveiliging	(terug) aansluiten op aarde	onderaannemer	erkend onderaannemer	
	Muren	Pui	blauwstenen sokkel herleggen	onderaannemer		
Interieur	Toren	Calvarieberg	beelden O.L.V. en H. Johannes restaureren	restaurateur		
		Trap naar orgel	vervangen/grondig restaureren	vrijwilligers?	om veiligheidsredenen	
	Hoogkoor	Noordelijk zijkoor	Koorgestoelte, communiebank, beelden	opvolging en curatieve insectenbestrijding	onderaannemer ¹	zie verslag Monumentenwacht 40602-2018-I voor details
			Comuniebank	door insecten verzwakte zones opvolgen	onderaannemer ¹	
			Houten beelden H. Cecilia en H. Barbara	opvolgen en curatief behandelen tegen insecten	specialisten	
			Tabernakel	draaimechanisme van het deurtje aanpassen opgestuwde verlagen binnenzijde achterwand laten fixeren	restaurateur	
	Zuidelijk zijkoor	Zuidelijk zijkoor	Altaar	ontstoffen in functie van insectenbeheersing losse delen herbevestigen, verzwakte ornamenten consolideren	onderaannemer ¹ restaurateur	
			Comuniebank	door insecten verzwakte zones opvolgen en curatief behandelen	onderaannemer ¹	
			Houten beelden Sint-Rochus en Sint Ambrosius	opvolgen en curatief behandelen tegen insecten	specialisten	
			Schilderij "Verrezen Christus"	reinen, buikvorming wegwerken, scheuren verwijderen, ...	restaurateur	
	Schip	Noordelijke zijbeuk	Altaar	ontstoffen in functie van insectenbeheersing losse delen herbevestigen, verzwakte ornamenten consolideren opgestuwde verlagen fixeren	onderaannemer ¹ restaurateur	
			Preekstoel	zone knoop van de stam opvolgen in functie van insectenbestrijding ornamenten verwijderen, de lacunes van de breuken inkitten ...	onderaannemer ¹ restaurateur	
			Lambrisering	insectenaantasting opvolgen, voegen/verluchtingskieren vergroten aangetaste delen achteraan ingebouwde kasten behandelen	onderaannemer ¹ onderaannemer	
	Zuidelijke zijbeuk	Zuidelijke zijbeuk	Biechtstoelen	uitvliegopeningen opvolgen, zo actief behandeling tegen insecten	onderaannemer	
			Lambrisering	insectenaantasting opvolgen, voegen/verluchtingskieren vergroten spinhoutstrook lokaal behandelen	onderaannemer ¹ onderaannemer	
Biechtstoelen			uitvliegopeningen opvolgen, zo actief behandeling tegen insecten	onderaannemer		

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

8.2. OVERZICHTSTABEL EENMALIGE MAATREGELEN p.2/2

Hoofdverdeling	Onderverdeling	Positie	Werk	Door	Opmerking	
T → Op Termijn, uitvoering in de periode 3 – 6 jaar.						
Exterieur	Daken	Boven zijbeuken	verzwakte delen vervangen & behandelen tegen insecten verhoging kilgoten oostelijk einde daken boven zijbeuken	onderaannemer onderaannemer	zie verslag Monumentenwacht 40602-2018-B voor details	
Interieur	Toren	Houten vloeren	vervangen	onderaannemer	GEVAARLIJKE SITUATIE	
	Hoogkoor	Hoofdaltaar	grondig lagen boenwas verwijderen, lacunes opvullen	specialist natuursteen		
			insectenbestrijding, fixeren stralenkrans verfspatten op natuurstenen treden verwijderen	onderaannemer ¹ specialist natuursteen		
	Bidruimte	Vloeren	schilderij "Golgotha" reinigen, verf fixeren, kader bijwerken	restaurateur		
			gekleefd tapijt verwijderen	onderaannemer	mogelijk i.f.v. comfort kerkgangers niet-gekleefd tapijt onder de stoelen	
Grootorgel		zwaar beschadigde tegels vervangen voorbereiding van de restauratie	onderaannemer specialist orgels	tegels met dezelfde afwerkingsgraad cfr. deze gebruikt na vervanging cv		
LT → Lange Termijn, uitvoering na 6 jaar.						
Exterieur	Torenspits, alle daken	Leien	mogelijke vervanging wegens pyrietinsluitels loden kilgoten vervangen in aangepast materiaal	onderaannemer	indien noodzakelijk op dat moment mogelijk eerder ingeval van lekken	
Interieur	Toren	Inkom	rechts plaatsing glazen tochtdeur	onderaannemer		
	Bidruimte	Volledig	algemene oprisingswerken bepleistering wanden en plafond	onderaannemer		
	Zuidelijke zijbeuk	Pleisterwerk	beschadigd pleisterwerk t.h.v. statie X oprispen en consolideren	onderaannemer		
GT → Geen Termijn bepaald, uitvoering op basis van voorafgaand werk of monitoring.						
Exterieur	Muren	Scheur tussen stooklokaal en kerk	verbinding tussen muur kerk en muur stooklokaal maken	onderaannemer		
Interieur	Toren	Volledige toren, uitgezonderd klokkenkamer	reinen: verwijderen duivenmest en nestmateriaal	gemeente	na restauratie torenkapellen	
		Klokkenkamer	grondig reinigen, overbodig houtwerk verwijderen	vrijwilligers?	door plaatsers GSM-antennes?	
		Klokken	reinen volgens aanbevelingen	vrijwilligers?	aansluitend bij vorig werk	

¹ Onderaannemer halfjaarlijks onderhoud

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

8.3. CULTUURGOEDEREN.

8.3.1. Tabel als vast te beschouwen cultuurgooderen.

Voorwerp	§	Motivatie	XXVI. Detail beelden.
Houten beeld H. Paulus	3.2.1.1.	De beelden waren aanwezig in die posities, in daartoe voorziene nissen, van <u>vóór de bescherming van het gebouw</u> . Ze maken deel uit van het integrale beeld van het doksaal en zijn bijgevolg <u>historisch verbonden met het monument</u> , mede omdat ze de patroonheiligen van de kerk voorstellen. Ze zijn overigens vermeld in de: https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/88474 <i>Zie ook afbeelding XVII "Doksaal"</i>	
Houten beeld H. Petrus			

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

Voorwerp	§	Motivatie	XXVI. Detail beelden.
Schilderij "Golgotha"	3.2.1.2.	Het schilderij is <u>materieel geïntegreerd</u> in het altaar. <i>Zie ook afbeelding XXIII "Hoogkoor"</i>	
Medaillons (14)	3.2.1.2.	De medaillons zijn <u>materieel geïntegreerd</u> in de lambrisering. <i>Zie ook afbeelding XXIII "Hoogkoor"</i>	

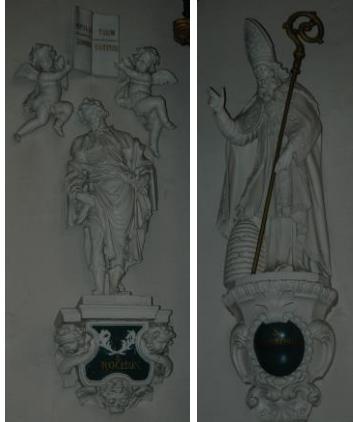

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

Voorwerp	§	Motivatie	XXVI. Detail beelden.
Houten beeld S. Paulus	3.2.1.2.	<p>De beelden waren aanwezig in die posities, op daartoe voorziene vaste sokkels met naam inscriptie, van <u>vóór de bescherming van het gebouw</u>. Ze maken deel uit van het integrale beeld van het hoogkoor en zijn bijgevolg <u>historisch verbonden met het monument</u>, mede omdat twee ervan de patroonheiligen van de kerk voorstellen. Ze zijn overigens vermeld in de: https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/88474 <i>Zie ook afbeelding XXIII "Hoogkoor"</i></p>	
Houten beeld S. Andreas			
Houten beeld S. Petrus			
Houten beeld S. Jacobus			

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

Voorwerp	§	Motivatie	XXVI. Detail beelden.
O.L.V.-beeld met Kindje Jezus	3.2.1.3.	De beelden zijn <u>materieel geïntegreerd</u> in het altaar. <i>Zie ook afbeelding XXIV "Noordelijk zijkoor"</i>	
Beeld H. Cecilia			
Beeld H. Barbara			
Schilderij "Christus in het voorgeborchte der hel"	3.2.1.4.	Het schilderij is <u>materieel geïntegreerd</u> in het altaar. <i>Zie ook afbeelding XXV "Zuidelijk zijkoor"</i>	

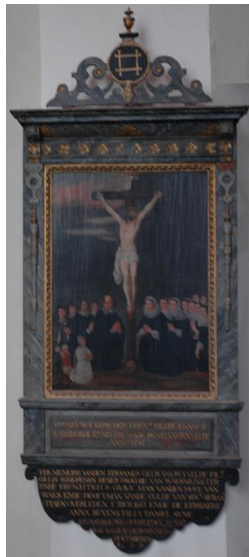
Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

Voorwerp	§	Motivatie	XXVI. Detail beelden.
Beeld S. Rochus	3.2.1.4.	<p>De beelden waren aanwezig in die posities, op daartoe voorziene vaste sokkels met naam inscriptie, van <u>vóór de bescherming van het gebouw</u>. Ze maken deel uit van het integrale beeld van het Sint-Annakoor (zuid) en zijn bijgevolg <u>historisch verbonden met het monument</u>. Ze zijn overigens vermeld in de https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/88474 <i>Zie ook afbeelding XXV "Zuidelijk zijkoor"</i></p>	
Beeld S. Ambrosius			
Schilderij "Aanbidding van de herders"	8.3.2.	<p>De schilderijen werden geschonken door de weldoenster Judoca de Coninck <u>vóór de bescherming van het gebouw</u>. De grisailles op de achterzijde stellen de patroonheiligen van de kerk voor. Er is bijgevolg een <u>historische verbondenheid</u> met het monument. Ze zijn overigens vermeld in de https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/88474 <i>Zie ook het totaalbeeld XXIX van de westelijke muur in de zuidelijke zijbeuk met schilderijen.</i></p> <p>In het licht van de grisailles op de achterzijde, en van het ontbrekend middenpaneel, beschouwen enkele specialisten het als een studieobject.</p>	
Schilderij "De verrijzenis van Christus"			

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

Voorwerp	§	Motivatie	XXVI. Detail beelden.
Paneelschilderij "Sint-Ambrosius"	8.3.2.	Het paneelschilderij is, overeenkomstig de tekst in de bovenhoek, bestemd voor Waasmunster. Er is bijgevolg een <u>historische verbondenheid</u> met het monument. Bovendien was het er aanwezig <u>vóór de bescherming van het gebouw</u> . Het is overigens vermeld in de https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/88474 <i>Zie ook het totaalbeeld XXIX van de westelijke muur in de zuidelijke zijbeuk met schilderijen.</i>	
Paneelschilderij "De marteldood van heilige Barbara"	8.3.2.	De talrijke andere verwijzingen naar de H. Barbara (in het altaar in het noordelijk zijkoor, vaandels) wijzen erop dat de Confrerie H. Barbara in de kerk haar basis had en er is bijgevolg een <u>historische verbondenheid</u> met het monument. Bovendien was het er aanwezig <u>vóór de bescherming van het gebouw</u> . Het is overigens vermeld in de https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/88474 <i>Zie ook het totaalbeeld XXIX van de westelijke muur in de zuidelijke zijbeuk met schilderijen.</i>	

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

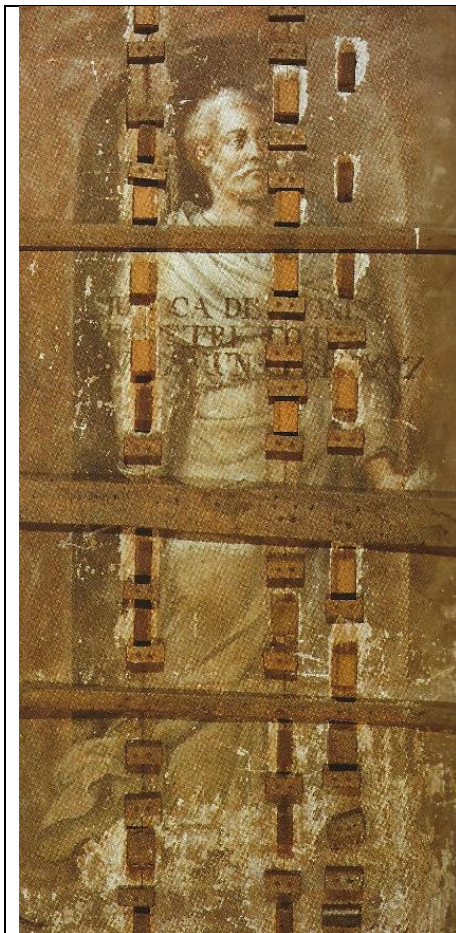
Voorwerp	§	Motivatie	XXVI. Detail beelden.
Schilderij “De voorbereiding tot de geseling van Christus”	8.3.2.	Het schilderij past in het integraal beeld van de westelijke muur in de zuidelijke zijbeuk tussen alle andere schilderijen, die wel degelijk een vast onderdeel van het cultuurobject zijn. Het was er ook <u>aanwezig vóór de bescherming van het gebouw</u> en bijgevolg er <u>historisch mee verbonden</u> . Het is overigens vermeld in de https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/88474 <i>Zie ook het totaalbeeld XXIX van de westelijke muur in de zuidelijke zijbeuk met schilderijen.</i> Gezien de twijfels betreffende de schilder is het een interessant studieobject.	
Schilderij “Christus aan het kruis”	8.3.2.	Het schilderij is <u>materieel geïntegreerd</u> in een marmeren in memoriam en bijgevolg als vast te beschouwen. <i>Zie ook het totaalbeeld XXIX van de westelijke muur in de zuidelijke zijbeuk met schilderijen.</i>	

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

8.3.2. De schilderijen.

Alle schilderijen zijn in matige tot redelijke staat. Enkel de eerder dringende ingrepen worden hier onder vermeld. Zie het verslag 40602-2018-I van Monumentenwacht voor zeer gedetailleerde beschrijvingen.

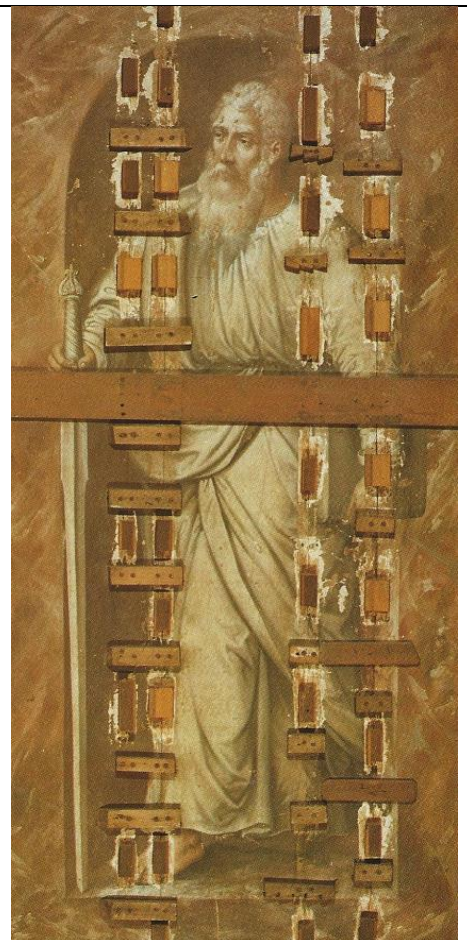
De schilderijen, op paneel, zijn respectievelijk het linker- en het rechterpaneel van een drieluik. Het middelste zou de kruisiging van Christus voorstellen. Het is niet bekend of het nog bestaat en, zo ja, waar het zich bevindt. Op de grafombe, op het rechterpaneel, staat de datum 1581. Gezien de stijl is het geloofwaardig dat de schilderijen uit die tijd stammen. De kunstenaar is onbekend: in sommige archiefstukken vindt men zowel de school van Otto Venius als Lucas de Heere terug. Beide panelen zijn niet echt vakkundig bijgeschilderd en de grisailles op de achterzijde zijn beschadigd door meerdere houten verstevigingen. De schilderijen zijn geschonken door Judoca de Coninck, zie de tekst op de achterzijde van het linker paneel. Zij leende ook geld aan de kerk om een boete tijdens de Franse Revolutie te betalen. In het licht van die schenking dienen de schilderijen ook beschouwd te worden als een vast cultuurobject (zie § 8.3.1).

XXVII Grisaille H. Petrus

Het linker paneel stelt “De aanbidding der herders” voor en op de achterzijde beeldt een grisaille de “Heilige Petrus” uit. Daarop is nog de tekst *JUDOCA DE ..ONING ...PETRI TOT WAESMUNSTER 1807* leesbaar.

Het rechterpaneel stelt “De verrijzenis van Christus” voor en op de achterzijde beeldt een grisaille de “Heilige Paulus” uit. Op de grafombe, op de voorzijde, staat de datum 1581.

XXVIII Grisaille H. Paulus

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

Op Korte Termijn (1 à 3 jaar):

- ↳ Het ruitvormig paneelschilderij “Sint-Ambrosius” is van een onbekende kunstenaar. Het is evenwel bestemd voor Waasmunster vermits in de bovenhoek de Waasmunsterse zeemeermin is afgebeeld met de vermelding WAESMONSTER. In de hoek onderaan staat de tekst S. AMBROSIUS ECCLESIAE DOCT: A° 1778. Het dient door een kundige persoon ontstoft, gereinigd en behandeld tegen insecten te worden. Vooral de lijst is hevig aangetast.
- ↳ Het ruitvormig paneelschilderij “De marteldood van heilige Barbara” is eveneens van een onbekende kunstenaar. Rechts op de lijst staat de tekst CONFRERIE H. BARBARA 14 FEBR 1701, een der vele verwijzingen naar deze heilige in de kerk. Het dient door een kundige persoon ontstoft, gereinigd en behandeld tegen insecten te worden.

Op Termijn (3 à 6 jaar):

- ↳ Het olieverfschilderij op doek “De voorbereiding tot de geseling van Christus” is van Erasmus II Quellinus uit ± 1635, al vermeldt een later aangebracht toeschrijving Geerard Seghers. Het werd vrij ingrijpend gerestaureerd. Volgens De Potter en Broeckaert, in 1890, hing het vroeger naast het altaar. Het onderwerp was in de eerste helft van de XVIIe eeuw heel populair. Bijvoorbeeld, in de Sint-Michielskerk te Gent hangt een erg gelijkend schilderij van de hand van Gerard Seghers. Vermoedelijk is dat de reden van de latere toeschrijving hoewel er significante verschillen zijn tussen beide schilderijen qua modellen, het kan daarom nog een studieobject worden. Een specialist dient het geheel te reinigen en de lacunes aan te vullen. Er is stootschade links onderaan!
- ↳ Het paneelschilderij “Christus aan het kruis” is van een onbekende kunstenaar. Het is ingewerkt in een marmeren in memoriam dat werd vernieuwd in 1781. Aan de voet van het kruis zijn een vader met 6 zonen en een moeder met 8 dochters afgebeeld ... het echtpaar, onderwerp van het in memoriam, had inderdaad 14 kinderen. De priester, die het vernieuwde, is een van de nakomelingen. Een specialist dient het geheel te reinigen en de lacunes aan te vullen.

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk Waasmunster

De beleving van Christus

De marteldood van de heilige Barbara

Sint-Ambrosius

Voorbereiding tot de geseling van Christus

De verrijzenis van Christus
(rechterpaneel van een drieluik)
op de achterzijde staat de H. Paulus
nota: het middelste paneel van het drieluik stelde waarschijnlijk
de gekruisigde Christus voor. Het is niet geweten of het nog
bestaat en waar het zich dan bevindt. Volgens sommige
bronnen zou het schilden in het Sint-Anne-altaar dit paneel
kunnen zijn. Een weinig waarschijnlijke theorie ...

Christus aan het kruis

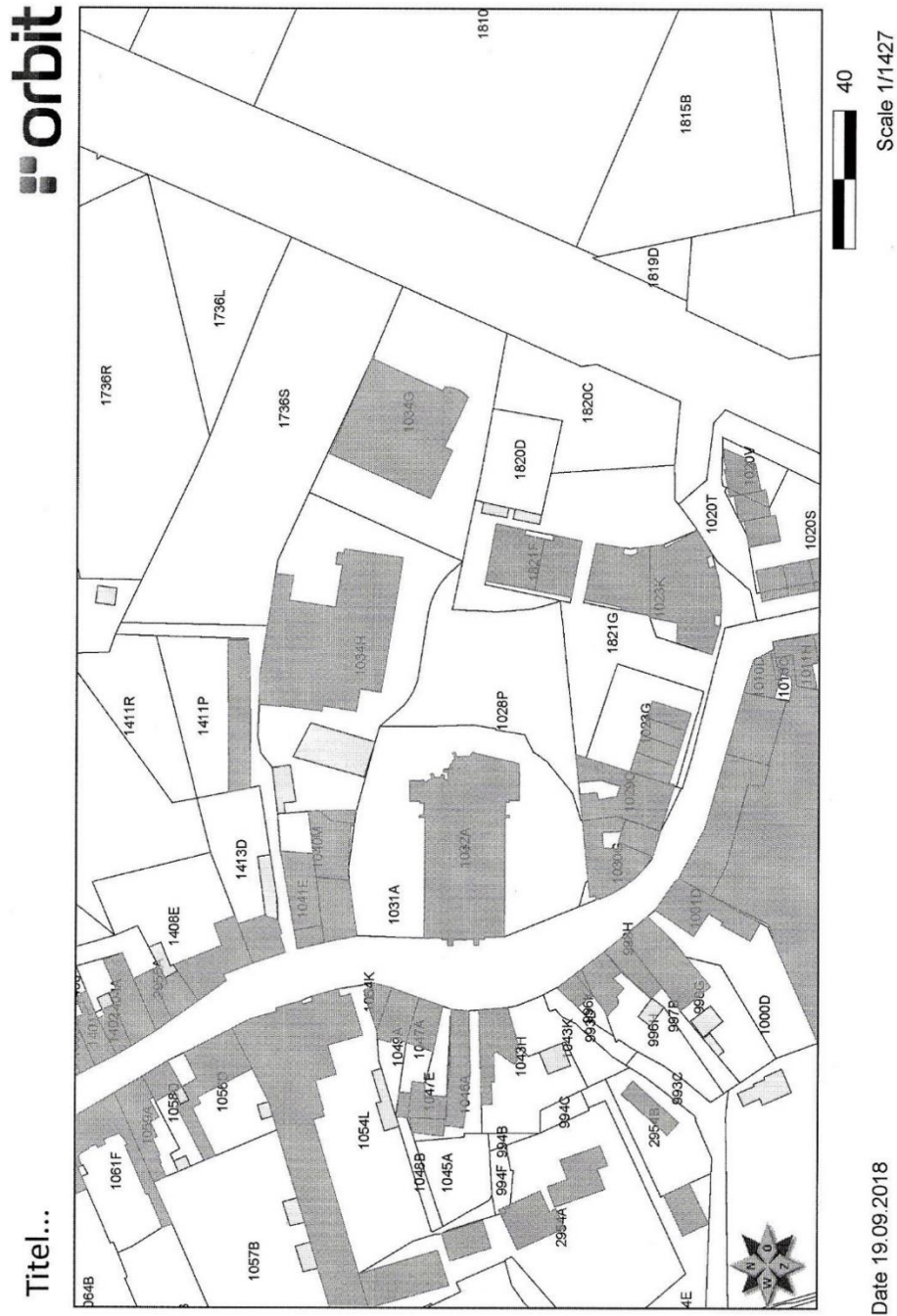
De aambidding van de heidens
(linkerpaneel van een drieluik)
op de achterzijde staat de H. Petrus

XXIX Schilderijen achteraan zuidelijke zijbeuk

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

9. BIJLAGEN.

9.1. KADASTERPLAN

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

9.2. CHRONOLOGISCHE TABEL TERUGKERENDE MAATREGELLEN.

Bijlage 9.2. CHRONOLOGISCHE TABEL TERUGKERENDE MAATREGELLEN. p 1/2							
Item	Hoofdverdeling	Onderverdeling	Positie	Werk	Door		
WEKELIJKS							
00	Onderhoud, opvolging	Interieur		kuisen en klimaatbeheersing	koster		
2 MAAL/MAAND							
02	Onderhoud, opvolging	Interieur	mat inkom	reinigen	contract met onderaannemer		
42	Exterieur	Houtwerk	toegangspoort/torendeur	regelmatig onderzijde reinigen	koster		
50	Onderhoud, opvolging	Interieur	koor, schip en beuken, doksaal	controle op schimmel bij vochtigheidsgraad > 65%			
2 MAAL/JAAR							
19, 38, 41	Exterieur	Muren	tegen muren op straatniveau, grafkelder Ortegat	verwijderen onkruid (geen bestrijders!)	technische dienst gemeente		
01	Onderhoud, opvolging	Interieur	interieur	kuisen, boenen houtwerk (per 1/3)	onderaannemer		
051, 052			oppervlakten alle houten elementen	ontstoffen & controle op aantasting door insecten			
061, 062			natuurstenen vloeren en treden	droog reinigen, enkel water voor hardnekkige vlekken			
			doksaal (beneden & boven)	meenemen in 6-maandelijks onderhoud			
64		Sacristie	kasten en deuren				
JAARLIJKS							
03	Exterieur		goten	reinigen (na de herfst)	brandweer		
04			omringende bomen	snoeien	technische dienst gemeente		
05	Interieur		orgels	onderhoud	contract met orgelbouwer		
06			centrale verwarming	onderhoud	contract met onderaannemer		
07			alarmsysteem	onderhoud	contract met onderaannemer		
08			klokken & uurwerk	onderhoud	contract met onderaannemer		
09			brandblusapparaten	onderhoud	contract met onderaannemer		
10			Onderhoud, opvolging		volledig gebouw	opvolging	voltallige Kerkraad
12, 35	Exterieur	Stenen gedeelte	kalkzandstenen boog boven de poort, muren	mos verwijderen	Kerkraad/vrijwilligers		
13, 34			kalkzandstenen algemeen	controle op los komen, zo nodig voegen	Kerkraad, onderaannemer		
14			duivenweringen	controle op los komen rond deuren/ramen			
24			houten skelet en dakbeschot	controle op houtkever, houtrot, lekken	Kerkraad & Monumentenwacht		
29, 31			gebinte, muurplaten en dakbeschot	controle op houtkever, houtrot, lekken			
32			plat dak koorsluiting - sacristie	controle roofing			
33			dak traptoren	controle op houtkever, houtrot, lekken			
36			scheur tussen stookruimte en zijbeuk	monitoren			
37			verbinding steunberen-muren	monitoren			
39			Calvarieberg			beeldengroep	controle op schade door weersinvloeden

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

Bijlage 9.2. CHRONOLOGISCHE TABEL TERUGKERENDE MAATREGELEN. p 2/2

Item	Hoofdverdeling	Onderverdeling	Positie	Werk	Door
JAARLIJKS (vervolg)					
53	Interieur		traptoren	treden stofvrij houden	Kerkraad
54				controle verankering touw (leuning)	
55			t.h.v. spits en klokkenkamer	indringen vogels (april-mei)	
56			alle houten elementen	controle aantasting/veroudering	
57			klokkenstoel	controle op gevolgen trillingen	
58			trekstangen muurankers	controle op doorroesten	
66		Cultuurgoederen	houten beelden en lijsten schilderijen	ontstoffen & controle op aantasting door insecten	
3-JAARLIJKS					
11	Onderhoud, opvolging		Volledig gebouw	opvolging	Monumentenwacht
17	Exterieur		Torenuurwerk wijzerplaten	beveiliging wijzers controleren	
20, 26			Leibedekking, goten, kilgoten en loden bekleding	controle	
23, 28			bliksembeveiliging	niet aangesloten, controle op loskomen	
25			Beveiliging Monumentenwachters op daken	controle	
30			kilgoot oostelijk uiteinde daken boven zijbeuken	controle op mogelijke waterinfiltratie	
7-JAARLIJKS					
18	Exterieur	Toren	wijzerplaten: achtergrond	schilderen achtergrond	onderaannemer
21			torenkapellen	herschielderen	
27, 45			dakgoten, deur sacristie	herschielderen	
46		Sacristie, stookruimte	ramen	herschielderen (let op metalen roeden)	
63, 65	Interieur	Sacristie, stookruimte	ramen en luikjes binnenzijde	vernissen (samen met de buitenzijde)	
43	Exterieur		toegangspoort, deur traptoren	verf verwijderen tot op blank hout	
44				herschielderen met Scandinavische kleurbeits	
60	Interieur		inkomhal	afwassen en schilderen	
10-JAARLIJKS					
15, 16, 22, 47		metalen elementen	muurankers, 2 ramen t.h.v. uurwerkkamer, ijzerwerk, kruisbloemen op kapellen & traptoren, vergulde haan & bol toren, smeedijzeren hek pui & aan weerszijden poort, gevormde muurankers gevelhoeken, tralies ramen sacristie en stooklokaal, bovenlicht deur sacristie, kruis op het koor, verluchttingsroosters stooklokaal en toilet, beugels grafstenen	behandelen tegen oxidatie en schilderen	onderaannemer
IN FUNCTIE VAN ADVIES en/of OMSTANDIGHEDEN					
40	Exterieur	grafkelders	grafstenen & grafkelders	contact Monumentenwachter funerair erfgoed	Kerkraad
48	Interieur	algemeen	alles boven top zuilen	reiniging volgens noodzaak (na grote werken)	onderaannemer
49			obiits	ophanging controleren t.g.v. vorig punt	Kerkraad

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

9.3. STATUS EENMALIGE MAATREGELEN.

Bijlage 9.3. STATUS EENMALIGE MAATREGELEN. P1/2						
Hoofdverdeling	Onderverdeling	Positie	Werk	Door	Status	
D → Dringend, uit te voeren in de periode 2019-2020.						
Exterieur	Toren	Spits	torenkapellen restaureren		G/AOE	
			oud luik t.b.v. vlaggenmast vervangen		G	
			genormeerde klimhaken plaatsen		G	
	Muren	Deurlijsten	wegnemen, oude cement verwijderen, heropbouwen	onderaannemer	B	
		Calvarieberg	afdak - naar vroeger model - plaatsen	vrijwilligers?	G/AOE	
		Poort in westgevel & torendeurtje	schuren tot op blank hout, herstellen & schilderen	onderaannemer	G/AOE	
Houtwerk	Ramen	westelijke gevel zolder zijbeuk vervangen glas sacristie vervangen glas	onderaannemer	G G		
Interieur	Toren	Luik tussen klokkkamer en spits	te vervangen	onderaannemer	G	
		Skelet spits niveau's 1 tot 4	behandelen tegen klopkver	onderaannemer	A/	
	Daken	Zadeldak boven schip	(minstens) 1 balk vervangen, behandelen tegen insecten	onderaannemer	AOE	
KT → Korte Termijn, uitvoering in de periode 1 – 3 jaar.						
Exterieur	Muren	Pui	blauwstenen sokkel herleggen	onderaannemer	G	
		Calvarieberg	beelden O.L.V. en H. Johannes restaureren	restaurateur	AOE	
Interieur	Toren	Trap naar orgel	vervangen/grondig restaureren	vrijwilligers?	G	
	Noordelijk zijkoor	Houten beelden H. Cecilia en H. Barbara		opvolgen en curatief behandelen tegen insecten	specialisten	AOE
		Houten beelden Sint-Rochus en Sint Ambrosius		opvolgen en curatief behandelen tegen insecten	specialisten	AOE
	Zuidelijk zijkoor	Schilderij "Verrezen Christus"		reinigen, buikvorming wegwerken, scheuren verlijmen, ...	restaurateur	AOE
		Altaar		losse delen herbevestigen, verzwakte ornamenten consolideren	restaurateur	AOE
				losse onderdelen kapitelen duurzaam herbevestigen		AOE
		opgestuwde verflagen fixeren		AOE		

AOE = dossier voorafgaandelijk voor te leggen aan het Agentschap Onroerend Erfgoed

B = Besteld

G = Gepland

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

Bijlage 9.3. STATUS EENMALIGE MAATREGELEN. P2/2

T → Op Termijn, uitvoering in de periode 3 – 6 jaar.

Exterieur	Daken	Boven zijbeuken	verzwakte delen vervangen & behandelen tegen insecten	onderaannemer	AOE
		Natuurstenen lambrisering doksaal	grondig lagen boenwas verwijderen, lacunes opvullen	specialist natuursteen	G
Interieur	Bidruimte	Hoogkoor	schilderij "Golgotha" reinigen, verf fixeren, kader bijwerken	restaurateur	AOE
	Orgels	Grootorgel	voorbereiding van de restauratie	specialist orgels	G/AOE
LT → Lange Termijn, uitvoering na 6 jaar.					
Exterieur	Torenspits, alle daken	Leien	mogelijke vervanging wegens pyrietinsluitels	onderaannemer	AOE
Interieur	Toren	Inkom	rechts plaatsing glazen tochtdeur	onderaannemer	AOE
	Bidruimte	Volledig	algemene oprisingswerken bepleistering wanden en plafond	onderaannemer	AOE

AOE = dossier voorafgaandelijk voor te leggen aan het Agentschap Onroerend Erfgoed

B = Besteld

G = Gepland

Onze- Lieve Vrouw en Sint-Petrus en Paulus-kerk
Waasmunster

9.4. TAAKOMSCHRIJVING KOSTER.

TAAKOMSCHRIJVING KOSTER/KOSTERES.

(UITTREKSEL)

Specifieke taken:

1. De kerk moet opengehouden worden op vrijdagen en zaterdagen, telkens van 09:00 tot 12:00, wanneer er geen diensten voorzien zijn. De linkerhelft van de poort moet volledig open staan.
2. In het geval er wel een dienst is geldt punt 1. hier voor: de verplichting om de openingsuren te handhaven blijft onverminderd van kracht indien een dienst later begint (bijvoorbeeld een huwelijk na de middag) of vroeger eindigt.
3. Wanneer de kerk open is moeten de lichten in het koor en achteraan bij het O.L.V.-beeld altijd branden.
4. Tijdens die openingsuren wordt de koster/kosteres verwacht het volgende uit te voeren, tenzij er een dienst is:
 - ↪ toezicht in het algemeen (veiligheid van gebouw en inboedel);
 - ↪ zo nodig reinigen blauwe stenen voor de inkom (met water);
 - ↪ reinigen van inkomportaal (met bezem);
 - ↪ reinigen tapijt op het podium (rond het altaar met stofzuiger);
 - ↪ reinigen vast tapijt (met stofzuiger);
 - ↪ verwijderen kaarsvet van het tapijt zodra vastgesteld (warme lucht blazer & vloeipapier);
 - ↪ schikken stoelen en uitlijnen, minstens 1/week en alleszins na begrafenissen;
 - ↪ wanneer de temperatuur in de kerk (afleesbaar op de thermostaat) meer dan 18° C bedraagt **en** bij gunstige weersomstandigheden de ventilatie van het verwarmingssysteem aan zetten en de poorten volledig openen. Onder gunstige weersomstandigheden wordt begrepen: geen regen en geen wind rechtstreeks op de kerkpoort. Op uitdrukkelijk verzoek, van een lid van de Kerkraad, dient het luik boven het grootorgel ook geopend te worden;
 - ↪ bloemen en planten water geven;
 - ↪ Godslamp brandend houden;
 - ↪ ...